

Ebook
Geloofsleven

GA EN DOE HETZELFDE

Liefde, gerechtigheid en
dialoog in deze wereld

Teresa Gómez (red.)

Teresa Gómez (red.)

EBOOK: «GA EN DOE HETZELFDE»

LIEFDE, GERECHTIGHEID EN DIALOOG IN DEZE WERELD

www.opusdei.org

Inhoud

- Inleiding
- Ga en doe hetzelfde (I): Je hebt het voor Mij gedaan
- Ga en doe hetzelfde (II): Eén van hart en één van ziel
- Ga en doe hetzelfde (III): samen met anderen de wereld omvormen
- Ga en doe hetzelfde (IV): Geroepen om te luisteren
- Ga en doe hetzelfde (V): Dankbare kinderen

Inleiding

«Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart (...) Gij zult uw naaste beminnen als uzelf.» (Mt 22,37-39). Met deze woorden vat Jezus de leidraad voor het moreel handelen samen. Op de vraag wie onze naaste is, vertelt Hij de parabel van de barmhartige Samaritaan, die een gewonde man te hulp schiet, en besluit Hij met de woorden: «Ga dan heen en doe hetzelfde.»

Deze relationele dimensie van de mens komt al naar voren in het boek Genesis, waar Adam de mensheid vertegenwoordigt en de relaties met God, de naaste en de aarde een wezenlijk onderdeel vormen van de mens. Als Lichaam van Christus nodigt de Kerk ons uit om zelf het initiatief te nemen, onze maatschappelijke werkelijkheid mee vorm te geven, zorg te dragen voor de schepping en het algemeen welzijn te bevorderen, terwijl we in ieder mens een broeder of zuster van dezelfde menselijke familie zien. Hieruit komt de sociale leer van de Kerk voort.

Wij christenen delen met velen het verlangen naar gerechtigheid, solidariteit en naastenliefde, en wij zijn geroepen om «actief, vrij en verantwoordelijk aanwezig te zijn in het openbare leven» (de heilige Jozefmaria, Brief nr. 3, 48). Een echte dialoog - met mensen die er anders over denken - is echter niet altijd gemakkelijk, zelfs niet in een wereld die hyperverbonden is. Jezus geeft ons hierin het voorbeeld: Hij treedt iedereen tegemoet, ook wanneer er meningsverschillen zijn.

Deze teksten nodigen ons uit om sociale vriendschap, gerechtigheid en vrede te beleven, zodat Christus op een dag ook tegen ons kan zeggen: «Wat jullie voor een van deze geringste broeders van Mij hebben gedaan, hebben jullie voor Mij gedaan.»

[Terug naar inhoud](#)

Ga en doe hetzelfde (I): Je hebt het voor Mij gedaan

Christenen weten dat we deel uitmaken van de grote familie van Gods kinderen. Onze diepste identiteit, als kinderen van de Vader, maakt ons tot broeders van alle mensen, geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. We weten echter ook dat broederlijke relaties niet gemakkelijk zijn. Als gevolg van de erfzonde wordt onze onderlinge relatie gekenmerkt door de wond van de eerste zondeval, die de harmonie van de relaties tussen mensen vernietigt, evenals de relatie van het menselijk ras met de schepping^[1] Vanaf de eerste broers waarover de Bijbel ons vertelt, Kaïn en Abel, en de broedermoord gepleegd door de oudste, zijn er altijd familieconflicten geweest: Esau en Jakob vochten om het eerstgeboorterecht, Jozef werd verraden door zijn oudere broers, Mozes leed vanwege Aäron en Mirjam...

Ook in het Evangelie vinden we broeders onder degenen die dicht bij Jezus staan: Petrus en Andreas, Jakobus en Johannes, Maria, Martha en Lazarus. En ook daar komen botsingen tussen broers voor, zowel in de voorbeelden die Jezus vertelt aan degenen die naar hem luisteren – wanneer de verloren zoon van de gelijkenis terugkeert en zijn vader dat viert met een feest, wordt de oudere broer boos en weigert het huis binnen te gaan (vgl. Luc 15:28) – als tussen de mensen om hem heen: "Meester, zeg tegen mijn broer dat hij de erfenis met mij moet delen" (Luc 12:13); "Heer, laat het U koud dat mijn zuster mij alleen laat bedienen? Zeg haar dat ze mij komt helpen" (Luc 10:40).

Jezus heeft de menselijke relaties echter een nieuwe dimensie gegeven: "Ik verzeker jullie, alles wat je voor één van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan" (Mat 25:40). Hij, die een van ons wordt, identificeert zich met de zwakste van onze broeders en zusters, met degene die het meest lijdt, degene die het meeste onrecht lijdt. Geen christen kan onverschillig blijven voor een ander, omdat hij in hem niet alleen een gelijke ziet, maar ook Christus zelf. "In elk van hen moeten we Christus herkennen, we moeten in elk van hen Jezus zien als onze broeder; en op deze manier zal het voor ons gemakkelijker zijn om onszelf meer te geven in diensten, in aandacht, in genegenheid, in vrede en in vreugde,^[2] moedigt de heilige Jozefmaria aan.

Het eerste gebod

In een commentaar op de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan legt paus Franciscus uit dat het een achtergrond van eeuwen weerspiegelt: "Kort na het verhaal van de schepping van de wereld en van de mens, toont de Bijbel de uitdaging van onze onderlinge relaties. Kaïn vernietigt zijn broer Abel en Gods vraag weerklinkt: 'Waar is uw broer Abel?' (Gen 4:9). Het antwoord is hetzelfde

als wat we vaak geven: 'Ben ik dan de hoeder van mijn broer?' (Gen 4:9). Met zijn antwoord stelt God ieder type van determinisme of fatalisme ter discussie dat pretendeert de onverschilligheid te rechtvaardigen als enig mogelijk antwoord. Het stelt ons daarentegen in staat een andere cultuur te creëren die ons erop richt vijandschappen te overwinnen en de zorg op ons te nemen voor elkaar."^[3]

Als ons dat gevraagd zou worden, zouden we zeker bevestigen dat we in vreemden een andere Christus proberen te zien. Maar afstand nemen van anderen kan ons vaak overkomen in gewone situaties. We kunnen politici bekritisieren die we niet leuk vinden zodra ze in het nieuws verschijnen, degenen wantrouwen die anders zijn vanwege hun uiterlijk of gedrag, degenen verachten of negeren die tot een andere sociale laag behoren of zich in een andere economische situatie bevinden, discussiëren over een sportresultaat of hoe baby's moeten slapen. We kunnen zelfs andere christenen hard veroordelen omdat we – terecht of onterecht – van mening zijn dat ze niet als zodanig handelen.

We mogen niet vergeten dat de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan voortkomt uit de vraag "wie is mijn naaste?", aan Jezus gesteld door een leraar van de wet, die hij wilde rechtvaardigen nadat hij hem naar het eeuwige leven had gevraagd. Het antwoord op de oorspronkelijke vraag was al bekend bij zijn toehoorders, want het stond in de Thora: "U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf" (Luc 10:27; vgl. Dt 6:4 en Lev 19:18). Jezus gaat verder door beide geboden te kenschetsen: "Dit is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangen heel de Wet en de Profeten" (Mat 22:38-40). Aan het einde van de gelijkenis, wanneer de leraar van de wet erkent dat de juiste houding die van iemand is die de gewonde man genadig is, zegt Jezus tegen hem: "Ga heen en doe hetzelfde."

Aan je naaste als jezelf

In het Nieuwe Testament bestaat er daarom geen twijfel over wat er gevraagd wordt van degenen onder ons die Jezus willen volgen. "Jullie hebben gehoord dat tot de ouden gezegd is: *U zult niet doden*. Wie doodt, zal uitgeleverd worden aan het gerecht. Maar Ik zeg jullie: ieder die zijn broeder een kwaad hart toedraagt, zal uitgeleverd worden aan het gerecht. Wie "leeghoofd" zegt tegen zijn broeder, zal uitgeleverd worden aan het Sanhedrin. En wie "domkop" zegt, zal uitgeleverd worden aan het hellevuur." (Mat, 5:21-22).

Na een paar jaar van deze leringen spoorde Johannes de eerste christenen aan om in broederlijke naastenliefde te leven als een onmisbaar onderdeel van liefde voor God: "Maar als iemand zegt dat hij God liefheeft, terwijl hij zijn broeder haat, is hij een leugenaar. Want als hij zijn broeder, die hij ziet, niet liefheeft, kan hij God niet liefhebben, die hij nooit heeft gezien." (1 Joh 4:20)

We willen onze naaste "zien", zoals de heilige Johannes zegt, en Christus zelf in hem herkennen, vooral in het geval van degenen die lijden. Soms ben je zelf in een pijnlijke of kwetsbare situatie geweest, andere keren zijn we het tegengekomen: iemand met wie we meestal op straat het pad kruisen die dakloos is; medewerkers die worden gediscrimineerd vanwege hun land van herkomst of de kleur van hun huid; kennissen met een ziekte die hen doet aftakelen of met

mobilitieitsproblemen die buitengewone inspanningen en kosten zouden vereisen om een waardig leven te leiden; vrouwen die obstakels tegenkomen in hun onderwijs- of beroepsloopbaan, alleen maar omdat ze vrouw zijn; kinderen en jongeren die naar school gaan zonder de nodige middelen om hun studie met succes te voltooien; vrienden die verslaafd zijn aan pornografie, gokken of drugs... Om nog maar te zwijgen van oorlogen, hongersnood, epidemieën of natuurrampen die velen van ons treffen of ons in de toekomst kunnen treffen.

Menselijke waardigheid en christelijke verantwoordelijkheid

Door de eeuwen heen zijn veel christelijke waarden de samenleving binnengedrongen en hebben deze menselijker gemaakt. Beetje bij beetje hebben we geleerd om in de ander iemand met waardigheid te herkennen, die het verdient om met respect behandeld te worden en wiens rechten evenveel waard zijn als de mijne. Filosofie, sociologie en recht, naast andere disciplines, hebben de waarde van elk menselijk leven onderzocht en hoe we het moeten beschermen, zowel individueel als collectief. Ontwikkeling op gebieden als techniek, economie en geneeskunde heeft het mogelijk gemaakt om de levensomstandigheden van grote delen van de wereldbevolking te verbeteren, hoewel er nog veel moet worden gedaan en er voortdurend nieuwe uitdagingen verschijnen.

Soms zien we dat velen christenen de schuld geven van het gebrek aan samenhang tussen evangelische principes en publieke actie of denken we dat geloof een toevluchtsoord is dat ons in staat stelt om verantwoordelijkheden te ontlopen. Alsof bidden synoniem is met passiviteit, of wachten op eeuwig leven leidt tot veronachtzaming van de wereld, waarbij degenen die ons nodig hebben, worden vergeten. "In feite vult het geloof de erkenning van de ander aan met ongehoorde motivaties, omdat wie gelooft, kan gaan erkennen dat God ieder mens liefheeft met een oneindige liefde en dat 'Hij hem hiermee een oneindige waardigheid verleent'. Hier komt nog bij dat wij geloven dat Christus zijn bloed heeft vergoten voor allen en voor ieder en daarom niemand buiten zijn universele liefde blijft. En als wij naar de laatste bron gaan, die het innerlijk leven van God is, ontmoeten wij een gemeenschap van drie Personen, de oorsprong en het volmaakte model van ieder leven in gemeenschap."^[4]

De wereld in erfenis

De prelaat van het Opus Dei moedigt vaak iedereen aan om de hele wereld, met wat deze bevat, te voelen als iets geheel van ons, volgens de woorden van de H. Paulus: "Of het nu de wereld is, het leven of de dood; nu of in de toekomst; alle dingen zijn van jou, jij bent van Christus en Christus is van God" (1 Kor 3:22-23).

"Geconfronteerd met deze realiteit – alle dingen zijn van jou – verheugen we ons in de vreugden van anderen, genieten we van alle goede dingen die ons omringen en voelen we ons uitgedaagd door de uitdagingen van onze tijd. Tegelijkertijd voelen we diep in onze ziel de situatie van de wereld, in het bijzonder de trieste realiteit van oorlog, en van andere situaties van grote nood en lijden van zoveel mensen, vooral de zwaksten."^[5]

God heeft ons de wereld gegeven als een erfenis (vgl. Ps 2:8), dus het ligt in onze macht om haar te veranderen. We hebben niet gekozen voor het historische

moment of de plaats waarin we leven, maar de omstandigheden die ons hebben geraakt, zijn precies de gelegenheid waarmee God erop rekent dat wij uitvoeren wat Hij Zelf in onze handen heeft gelegd.

Christenen willen een hart dat lijkt op dat van Christus, een hart dat de behoeften van anderen als het onze voelt, en dat ons ertoe brengt dienovereenkomstig te handelen. Dit is een gave van God: "vul de harten van uw gelovigen en ontsteek in hen het vuur van uw liefde"^[6] vragen wij de Heilige Geest voor ons en voor iedereen in de Kerk. Tegelijkertijd gaat echte liefde niet zozeer om mooie woorden maar daden: een christen die toegewijd is aan Gods liefde is noodzakelijkerwijs een christen die actief probeert de samenleving te veranderen en die ernaar streeft deze steeds meer in overeenstemming te brengen met Gods logica en zijn liefde voor de mensen.

Persoonlijk en verantwoordelijk

Deze toewijding wordt in de eerste plaats getoond in een vurig en voortdurend gebed, de kinderlijke aandrang van degenen die om iets goeds vragen voor de mensen van wie ze houden: "In gebed moeten we in staat zijn om onze vermoeidheid, het lijden van bepaalde situaties, van bepaalde dagen, de dagelijkse toewijding om Hem te volgen en om christenen te zijn, voor God te brengen, evenals het gewicht van het kwaad dat we in onszelf en in onze omgeving zien, zodat het ons hoop geeft en ons de nabijheid ervan laat voelen, ons een beetje licht geeft op het pad van het leven."^[7]

Naast de houding om al deze behoeften aan God voor te leggen, is het een plicht van rechtvaardigheid om in actie te komen om de wereld te veranderen, om haar menselijker te maken, christelijker, goddelijker en om de waarheid, goedheid en schoonheid van Gods plan te tonen voor het geluk van mannen en vrouwen. Zij aan zij met anderen zoekt de christen, met de creativiteit van de liefde, nieuwe wegen zodat de boodschap die Christus ons in het evangelie heeft nagelaten werkelijkheid wordt in de omstandigheden waarin we ons hier en nu bewegen.

Dit kan op vele manieren: het zal afhangen van de omstandigheden van de plaats, het historische moment, het persoonlijke karakter, de mogelijkheden die er zijn voor het gezin en de werkomstandigheden [...] en hun eigen politieke, economische of sociale voorkeuren bij het afwegen van oplossingen.

"Immers krachtens de aard zelf van de schepping bezitten de dingen hun eigen bestaan, waarheid, voortreffelijkheid, hun eigen wetten en orde, die de mens dient te eerbiedigen door de eigen methoden van iedere wetenschap en techniek te erkennen."^[8]

Tegelijkertijd moeten "alle christenen [...] zich bewust worden van hun bijzondere eigen roeping in de politieke gemeenschap. Zij moeten een voorbeeld zijn van verantwoordelijkheidsgevoel en toewijding aan het algemeen welzijn."^[9]

Er zijn veel manieren om goed te doen, en de Kerk moedigt haar kinderen aan om te handelen vanuit vrijheid en pluraliteit, zonder een bepaalde gedachtegang op te leggen. Bewogen door hetzelfde ideaal kunnen christenen zich groeperen in religieuze of burgerlijke verenigingen; in de meeste gevallen werken ze echter in publieke of private initiatieven die niet worden gepromoot door katholieke

instellingen, maar die gericht zijn op het verbeteren van een bepaald sociaal aspect.

De liefde geeft aan de persoonlijke relatie tot God en tot de naaste de juiste inhoud; ze vormt het principe niet alleen van micro-betrekkingen – in vriendschap, familie en kleine groepen – maar ook van macro-betrekkingen – in sociale, economische en politieke verbanden."^[10] Daarom zoekt iedereen naar manieren om bij te dragen aan het oplossen van de sociale problemen die hij om zich heen ziet. De heilige Jozefmaria moedigde degenen die hem benaderden aan om verantwoordelijke burgers te zijn, in staat om de samenleving te veranderen en te verbeteren door hun eigen werk. "De acties van ieder van ons, kinderen, zijn persoonlijk en verantwoordelijk."^[11]

Vaak kun je groot goed doen met kleine gebaren, die een vitale houding ten opzichte van anderen tonen. Beschikbaar zijn om naar het adolescentie kind te luisteren, kan de openheid voor dialoog met de hedendaagse cultuur vergemakkelijken. Het met aandacht en genegenheid omgaan met de oudere generatie, helpt om ook een

respectvolle houding voor zwakkeren en kwetsbaren in de maatschappij te ontwikkelen. Het afwijzen van gesprekken op het werk waarin degenen die niet aanwezig zijn en zich niet kunnen verdedigen, worden bekritiseerd of belasterd, bevordert omgevingen van respect en vertrouwen.

Andere keren zal ons vermogen om verandering tot stand te brengen komen van onze professionele training of onze positie in de samenleving, door ons eigen werk, mobilisatie van burgers of de beslissing om zich aan de politiek te wijden: het beïnvloeden van rekeningen die de toegang van gezinnen tot de middelen die ze nodig hebben vergemakkelijken, het aan de kaak stellen van misbruik van economische corruptie, het beëindigen van gewoonten die een deel van de bevolking buitensluiten ... Een arts, een parlementariër, de CEO van een bedrijf of een journalist kunnen hun werk goed doen zonder "in de problemen te komen", maar ze kunnen ook "hun leven ingewikkelder maken" door met hun werk bij te dragen aan de opbouw van een eerlijkere wereld.

De sociale leer van de Kerk in dialoog met de wereld

Het komt de Kerk toe de morele beginselen, ook met betrekking tot de sociale ordening, voor te houden en een oordeel uit te spreken over welke menselijke aangelegenheden ook, voor zover de grondrechten van de menselijke persoon of het geestelijk heil van de mensen dit vereisen^[12]. De Kerk, "pijler en grondslag van de waarheid" (1 Tim. 3, 15) , "heeft van de apostelen het plechtig gebod van Christus ontvangen om de heilswaarheid te verkondigen" en kan dus niet werkeloos toekijken.

Vanaf de negentiende eeuw stelde de kerk, om te vergemakkelijken dat het handelen van christenen alleen maar in het licht stond van nieuwe economische, politieke en sociale modellen, enkele parameters vast die zouden helpen om de boodschap van het Evangelie in deze nieuwe situaties niet uit het oog te verliezen.

De Kerk spant zich in om rechtvaardige houdingen te bevorderen in de omgang met de aardse goederen en in de sociaal-economische betrekkingen. Het

Compendium van de Sociale Leer van de Kerk bevat enkele beginselen die als leidraad dienen.

“In zijn primaire en algemeen aanvaarde betekenis duidt het *algemeen welzijn* op ‘het totaal van die sociale voorwaarden, waardoor zowel groepen als enkelingen hun eigen volmaaktheid vollediger en vlugger kunnen bereiken’”.

[13] Het principe van de universele bestemming van goederen herinnert ons eraan dat "de geschapen goederen in een billijke verdeling aan allen moeten toekomen, onder de schutse van de rechtvaardigheid, vergezeld van de liefde"^[14] Volgens het subsidiariteitsbeginsel moeten "*alle maatschappijen van een hogere rangorde een houding aannemen van hulp* ("subsidium") – *dus van ondersteuning, van bevordering, van ontwikkeling – tegenover maatschappijen van een lagere rangorde.*"^[15]; en dus wordt zorg besteed aan "het gezin, de groepen, de verenigingen, de territoriale lokale realiteiten, kortom voor het aggregaat van economische, sociale, culturele, sportieve, recreatieve, beroepsmatige en politieke uitdrukkingen die mensen spontaan in het leven roepen en die het hen mogelijk maken om effectieve sociale groei te realiseren"^[16]

“Het karakteristieke gevolg van de subsidiariteit is de participatie, die vooral tot uitdrukking komt in een reeks van activiteiten waarmee de burger [...] bijdraagt tot het culturele, economische, politieke en sociale leven van de gemeenschap van burgers waartoe hij behoort. Participatie is een plicht die bewust door allen moet worden vervuld, met zin voor verantwoordelijkheid en gericht op het algemeen welzijn”^[17] Ten slotte impliceert het solidariteitsbeginsel "*dat de mensen van onze tijd zich beter bewust zouden worden van het feit dat zij schuldenaars zijn van de maatschappij waartoe zij behoren [...]* Dergelijke schuld moet worden afgelost via de verschillende vormen van sociale interactie."^[18]

Deze principes doen ons ontdekken dat veel van de sociale initiatieven die om ons heen bloeien gebaseerd zijn op gedeelde waarden. Het bestuderen en bekendmaken ervan kan de gelegenheid zijn om samen met de overige inwoners van onze landen te bouwen aan een eerlijkere samenleving.

Waarheid, vrijheid, rechtvaardigheid en naastenliefde

Er zijn vier fundamentele waarden waarop de beginselen van de sociale leer van de Kerk zijn gebaseerd: waarheid, vrijheid, rechtvaardigheid en liefde.

Naastenliefde moet het leven van christenen leiding geven, zowel persoonlijk als sociaal. “De Kerk moet niet alleen het Woord verkondigen, maar ook het Woord, dat naastenliefde en waarheid is, waarmaken.”^[19] We hebben het de afgelopen jaren steeds duidelijker gezien: in het licht van wereldwijde crises is er een reactie van solidariteit die degenen verenigt die samen lijden.

Er zijn gezinnen die worden herenigd wanneer zich een situatie voordoet van bijvoorbeeld ernstige ziekte van een gezinslid. Buren gaan met elkaar in gesprek als ze gedwongen worden om meer tijd thuis door te brengen. Dit zijn houdingen die we kunnen aannemen, zelfs als het niet de omstandigheden zijn die ons ertoe leiden: ken ik de namen van degenen die in mijn gebouw wonen, of in het meest afgelegen huis in het dorp? Heb ik ooit met iedereen gesproken, geïnteresseerd in hun omstandigheden, op zoek naar onderlinge nabijheid?

Wat aan de buitenkant een eenvoudig gebaar van goed onderwijs of een teken van vriendelijkheid lijkt, kan in feite Gods liefde voor iedereen weerspiegelen: "de liefde die vol is van kleine gebaren van wederzijdse liefde, ook het burgerlijke en politieke leven raakt en tot uiting komt in alle handelingen om een betere wereld op te bouwen. Om deze reden komt de liefde niet alleen tot uitdrukking in intieme en nabije relaties, maar ook in 'macro-relaties: sociale, economische, politieke betrekkingen'".^[20] De eenheid van leven van een coherente christen brengt hem ertoe om op alle niveaus met naastenliefde te handelen, zowel in wat hem nauw raakt als in de meest verre onderwerpen.

Uitgaande van respect voor iedereen, waarbij het welzijn van elke persoon boven ideeën of meningen wordt gesteld, kunnen christenen interveniëren in allerlei kwesties, met verantwoordelijkheid en creativiteit, zonder aan de Kerk toe te schrijven dat iedereen het zo zou moeten doen. Christenen genieten "de meest volledige vrijheid [...] met de persoonlijke verantwoordelijkheid die daarvan is afgeleid, om naar eigen goeddunken handelend op te treden in kwesties van politiek, maatschappij, cultuur, etc".^[21]

"Wie de ander met naastenliefde tegemoet treedt, is allereerst rechtvaardig jegens hem. De gerechtigheid is op geen enkele wijze vreemd aan de liefde en is ook geen alternatieve of parallelle weg naast de liefde: de gerechtigheid is onlosmakelijk met de liefde verbonden, [...] maakt er onderdeel van uit. De gerechtigheid is de eerste weg van de liefde."^[22] En andersom: de strijd voor het algemeen welzijn zal altijd geleid worden door begrip en respect. Het zou geen zin hebben om met een hart van steen gerechtigheid te zoeken of blij te zijn om iets objectief slechts omdat het onze mening bevestigt.

Geconfronteerd met naasten die lijden onder de gevolgen van acties of manieren van leven die in strijd zijn met de moraal, of die zich van God afwenden of een andere levensstijl aannemen, is de enig mogelijke reactie voor een christen begeleiding vol genegenheid en begrip, nooit een zelfingenomen reactie die over de schouder naar anderen kijkt. Net zoals de Kerk de dialoog met de wereld aangaat door naastenliefde, zoeken wij, vanuit de wereld, een gesprek dat openstaat voor iedereen, dat iedereen omvat en zich niet afsluit voor voorstellen die we als bedreigingen ervaren, maar dat ons verschillende standpunten laat verwelkomen, en laat leren van anderen.

De apostelen waren ook geen uniform geheel. Ze kwamen uit verschillende achtergronden, hadden verschillende beroepen, soms onverenigbare karakters, tegengestelde meningen... Maar ze waren verenigd door liefde voor Christus en de missie om het Goede Nieuws aan de wereld te brengen. Door het primaatschap van Petrus en collegialiteit te combineren met hun eigen identiteit, vervulden zij het gebod van Christus: "Ga uit over de hele wereld en verkondigt het evangelie aan heel de schepping" (Mc 16:15).

De belofte van Jezus

Deze christelijke verplichting van naastenliefde begint, net als alle anderen, bij Gods liefde voor de mens. Hij is het die harten verandert en de wereld vernieuwt: "Naastenliefde en rechtvaardigheid zijn niet alleen sociale deugden, maar zijn geestelijke handelingen die worden uitgevoerd in het licht van de Heilige Geest."^[23]

We weten dat we geen volmaakte gerechtigheid op aarde kunnen bereiken, en we hebben de gerechtigheid van eeuwig leven. Dat leidt er echter niet toe dat we onze aardse plichten verwaarlozen, omdat we weten dat het eeuwige leven zal afhangen van wat we hier hebben nagestreefd om het "je hebt het voor mij gedaan" van Jezus te leven. We hopen de wereld te veranderen, bij te dragen aan het geluk van de mensen om ons heen, en zelf ook gelukkig te zijn, omdat we uit de mond van Jezus horen wat hij op een dag beloofde aan degenen die naar hem luisterden: "Gelukkig die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden" (Mt 5:6).

[1] Vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nr. 400.

[2] Heilige Jozefmaria, *brief* n. 3 ("Over de missie van de christen in het sociale leven"), n. 31.

[3] Franciscus, *Fratelli tutti*, n. 57.

[4] Franciscus, *Fratelli tutti*, n. 85.

[5] Fernando Ocáriz, *brief* 19.III.2020, nr. 7.

[6] Alleluia van het Hoogfeest van Pinksteren, cyclus B.

[7] Benedictus XVI, *Audiëntie* 1 februari 2012.

[8] Tweede Vaticaans Concilie, *Gaudium et Spes*, n. 36.

[9] *Ibidem*, nr. 75.

[10] Benedictus XVI, *Caritas in Veritate*, n. 2.

[11] Heilige Jozefmaria, *brief* n. 3, n. 37.

[12] Vgl. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, n. 2032; 2420.

[13] *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk*, nr. 164.

[14] Zie *ibid.*, nr. 171.

[15] *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk*, nr. 186.

[16] *Ibidem*, nr. 185.

[17] *Ibidem*, nr. 189.

[18] *Ibidem*, nr. 195.

[19] Benedictus XVI, *Algemene Audiëntie*, 25 april 2012.

[20] Franciscus, *Fratelli tutti*, n. 181.

^[21] Heilige Jozefmaria, *Vrienden van God*, nr. 11.

^[22] Benedictus XVI, *Caritas in Veritate*, n. 6.

^[23] Benedictus XVI, *Algemene Audiëntie*, 25 april 2012.

[Terug naar inhoud](#)

Ga en doe hetzelfde (II): Eén van hart en één van ziel

Reeds vanaf het begin leefden de leerlingen van Christus in een verbondenheid van geestelijke en materiële gemeenschap. In de Handelingen van de apostelen lezen we dat zij zich toededen op de leer der apostelen, trouw bleven aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en in het gebed (Handelingen 2,42). Allen die het geloof hadden aangenomen, waren eensgezind en bezaten alles gemeenschappelijk (Handelingen 2,44). Dagelijks bezochten ze trouw en eensgezind de tempel, braken het brood in een of ander huis, genoten samen hun voedsel in blijdschap en eenvoud van hart (Handelingen 2,46).

Deze levenswijze zorgde er mede voor dat de eerste christenen solidair werden met mensen in nood om hen heen. In de Handelingen lezen we over hun zorg voor wezen en weduwen, dat zij materiële goederen uitdelen aan behoeftigen en zelfs wonderbaarlijke genezingen doen. Net als Jezus een groot deel van zijn openbaar leven had gewijd om lammen, blinden en melaatsen te genezen, doden op te wekken, hongerigen te voeden en bezetenen te bevrijden. Zo trachtten ook zijn leerlingen, geïnspireerd door de liefde van de heilige Geest, het liefdevolle hart van Christus na te volgen en Hem te herkennen in armen, zieken en gevangenen.

Naarmate de kerk groeide, kreeg de zorg voor de materiële en geestelijke noden van mensen een meer georganiseerde vorm. De heilige Justin beschrijft rond het jaar 150 een zondagse bijeenkomst van gelovigen tijdens de mis. Deze begint met gebeden en een lezing van de apostelen of profeten, gevolgd door een overweging van degene die de liturgie en de gebeden leidt. Vervolgens worden het brood en de wijn geofferd en na de consecratie aan de aanwezigen uitgedeeld. En tenslotte is er een soort collecte, zij die de middelen hebben geven ieder naar eigen goeddunken. De opbrengst wordt overhandigd aan de voorganger, die een en ander vervolgens uitdeelt aan wezen en weduwen, aan mensen die in nood verkeren door ziekte of anderszins, aan gevangenen en vreemdelingen op doorreis [1]. Later kwam deze individuele aandacht in meer materiële zin tot uitdrukking door de instelling van ziekenhuizen, weeshuizen, scholen voor arme gezinnen en universiteiten.

Een oproep tot zorgzaamheid

Paus Franciscus en zijn voorgangers dringen erop aan dat we niet onverschillig mogen blijven tegenover mensen die in nood verkeren en sporen ons aan om sociale structuren te creëren die kansarmen helpen om hun leven op een waardige manier vorm te geven [2]. Maar waarom zouden we ons bekommeren

om de armen, of als we zelf arm zijn om hen die meer noden hebben dan wij? Is het om een goed christen te zijn niet voldoende om een persoonlijk rechtschapen leven te leiden voor God? Benedictus XVI benadrukt echter dat God liefhebben en aanbidden nooit louter een privéaangelegenheid is [3]. De vereniging met Christus is tegelijk een vereniging met alle anderen aan wie Hij zich schenkt. Ik kan Christus niet alleen voor mijzelf hebben, ik kan Hem alleen maar toebehoren in de gemeenschap met allen die de zijnen geworden zijn of nog zullen worden [4].

Genesis vertelt ons aan het begin van de geschiedenis van de mensheid over Gods zorg voor de ander. Toen God aan Kaïn vroeg 'Waar is uw broer Abel?', was zijn antwoord: 'Ben ik dan de hoeder van mijn broer?' Met dit antwoord wijst hij verantwoordelijkheid af en probeert de schuld van zijn moord te verhullen (vgl. Gen. 4:9). Door die vraag te stellen, laat God geen ruimte voor een beroep op determinisme of fatalisme als mogelijke rechtvaardiging voor onze eigen onverschilligheid. In plaats daarvan moedigt Hij ons aan om een andere cultuur te creëren waarin we onze conflicten oplossen en voor elkaar zorgen [5]. Hier zien we twee grote verleidingen die we vaak tegenkomen ten opzichte van onze naaste, nl. een kille onverschilligheid en een uitvergroting van onze persoonlijke verschillen.

Adam, Christus en de hele mensheid

Met name in bepaalde culturen is de sociale en relationele dimensie van de mens de laatste decennia uitgehold door individualisme, consumentisme en een verzwakking van persoonlijke relaties.

Deze situatie bestond niet in de tijd van de vroege kerk. De joodse mentaliteit die door de eerste christenen in ere werd gehouden, verschilde op één belangrijk punt van de onze. Voor hen was Adam (en vooral Christus als de tweede Adam) niet alleen zomaar een mens, maar tevens een soort archetype dat in zijn wezen de hele mensheid omvatte. Volgens de Semitische betekenis *heeft* de mens geen lichaam, maar *is* hij een lichaam [6]. In het Hebreeuws betekent de term *basar* vlees, maar ook een levend wezen (bezielde vlees) en een mens met een ziel. In de Heilige Schrift wordt de term aangeduid met verschillende betekenissen, en in het Grieks wordt deze term vertaald als *sarx* (vlees) en tevens als *sôma* (lichaam). De Hebreeuwse betekenis omvat de eenheid tussen menselijke wezens door hun gedeelde natuur en onderlinge relatie. Voor Adam is Eva daarom *vlees van zijn vlees*. De term *sôma* daarentegen verwijst alleen naar het individu, en in deze betekenis wordt het onderscheid benadrukt. Meer dan *wij hebben hetzelfde vlees (natuur)*, betekent het *mijn vlees (en dus mijn leven) is verschillend van het jouwe*. Het Westen heeft zich met name de tweede interpretatie eigen gemaakt.

Wanneer de Heilige Schrift spreekt over Adam, verwijst zij ook naar de hele mensheid die in zekere zin in zijn wezen besloten ligt. Heel het menselijke geslacht is in Adam 'als het ene lichaam van één mens' [7], aldus de Catechismus, onder verwijzing naar de heilige Thomas van Aquino. Daarom versterkt elke goede daad van een van zijn leden de eenheid van het hele lichaam en breekt een slechte daad daarentegen het lichaam af, waardoor de mensheid verdeeld raakt. De zonde die Adam persoonlijk beging, tastte de menselijke natuur aan en werd universeel. Zo werd ook de door Christus verworven verlossing universeel. Paulus spreekt over de *oude mens* in ieder van ons, omdat wij tot het menselijk

geslacht behoren. Die oude mens wordt met Christus begraven in de doop, wanneer wij worden wedergeboren tot een nieuw leven in Hem [8].

In die eerste eeuwen zagen de kerkvaders de mensheid als één geheel en één lichaam. Zij beseften dat de zonde van Adam voor alle mensen gold. Wij dragen allen zijn naam, aldus de heilige Irenaeus van Lyon [9]. Wij delen allen dezelfde menselijke natuur die we van onze eerste ouders overgeleverd hebben gekregen, maar zonder bovennatuurlijke gaven. De heilige Ephrem stelt dat wij allen het paradijs hebben verlaten samen met Adam, omdat hij het de rug toekeerde [10]. Christus komt om de verloren eenheid in het lichaam van Adam te herstellen en het menselijk geslacht te herenigen. Christus overwint de verdeeldheid die in Babel is ontstaan. In Christus ontvangen wij de heilige Geest, en zo kunnen christenen, ook al spreken zij verschillende talen, elkaar verstaan in een nieuw Pinksteren [11].

De Kerk, het Lichaam van Christus

De woorden die Jezus richtte tot Saul op de weg naar Damascus zijn treffend: ‘Saul, Saul, waarom vervolgt u Mij? [...] Ik ben Jezus, die gij vervolgt’ (vgl. Handelingen 9:4-5). De verrezene Jezus identificeert zijn discipelen met zichzelf, en Saul begrijpt dat er zo’n nauwe band bestaat tussen Jezus en de Kerk dat het vervolgen van zijn discipelen betekent dat hij Jezus zelf vervolgt. Deze identificatie van de Kerk met het Lichaam van Christus betekent dat als ik mijzelf identificeer met Christus en mijn medegelovigen dat ook doen, de band tussen ons veel sterker is dan in welke menselijke organisatie dan ook.

Voor Paulus verwees het begrip lichaam naar een eenheid die de individualiteit van een mens overstijgt. Door zijn menswording en in een lichaam geboren te worden is in Christus de hele mensheid op een bepaalde manier vervat [12]. Door zijn menswording nam Christus niet alleen een individueel menselijk lichaam aan, maar nam Hij op een bepaalde manier ons allemaal in zijn lichaam op. Zo wordt door Hem zijn heil toegankelijk voor de hele mensheid. Alle mensen worden geroepen en in staat gesteld deel uit te maken van zijn Lichaam, dat de Kerk is. De Kerk is katholiek en universeel, maar niet zozeer omdat zij verspreid is over de hele aarde, zij was al katholiek en universeel op de dag van Pinksteren [13]. We spreken van een Katholieke Kerk omdat haar waarheid is gericht tot de hele mensheid die één lichaam vormt, namelijk dat van Adam, dat verdeeld is door de zonde.

Hier vloeit de onmiskenbare sociale dimensie van de kerk uit voort. De kerk vormt een lichaam, het Lichaam van Christus (vgl. 1 Kor 12,27), en is geen federatie van plaatselijke bijeenkomsten. Daarom lijden als een lid van de kerk lijdt de anderen mee [14]. Naarmate wij ons deze sociale dimensie van de kerk eigen maken en in overeenstemming daarmee leven, begrijpen wij steeds beter wat het betekent om op waarachtige wijze christen te zijn. Maar als wij deze dimensie negeren, kunnen wij anderen het ware gezicht van de kerk niet meer laten zien.

De verleiding van afwijzing

Hoewel we begrijpen dat we volgens onze menselijke natuur als afstammelingen van Adam allemaal broeders en zusters zijn, maar door het doopsel tevens deel uitmaken van het Lichaam van Christus, dat de Kerk is, slagen we er in ons

dagelijks leven vaak niet in anderen als zodanig te herkennen. Soms is het een eerste indruk van iemand die ons van hem of haar verwijdt, of een oordeel dat voortvloeit uit een eerdere ervaring. De inspanning om de waarheid te verdedigen kan ons hard of sarcastisch doen reageren op iemand, of de zwakheden en fouten die we zien in het leven van anderen kunnen ons hinderen. Onder katholieken kunnen legitieme verschillen van mening ertoe leiden dat rechtschapen, goede, toegewijde mensen tegenover elkaar komen te staan, hetzij vanwege de manier waarop zij deelnemen aan de mis, vanwege keuzes met betrekking tot de opvoeding van kinderen of vanwege de boeken die zij graag lezen. Laten we als christenen vooral niet vergeten dat wat ons verenigt veel sterker en dieper is dan mogelijke oorzaken van verdeeldheid, zoals bijvoorbeeld een karaktergebrek, een manier van reageren op een moreel of sociaal kwaad, een meningsverschil over de beste manier om te evangeliseren, politieke opvattingen, enz.

C. S. Lewis drukt dit heel beeldend uit in zijn bekende boek *Brieven uit de hel*. De ervaren duivel legt de leerling uit hoe zelfs de kerk kan worden veranderd in een bekoring waardoor wij christenen ons met verbazingwekkend gemak laten meeslepen. Hij geeft enkele humoristische voorbeelden van een recente bekeerling, een zgn. patiënt, die het moeilijk vindt om de schat van gemeenschap in verscheidenheid te begrijpen, zelfs tijdens liturgische ceremonies. 'Jouw patiënt is een idioot, Onze Vader Beneden zij gedankt. Als een van die burens iemand is die geen wijs kan houden of krakende schoenen aan heeft of een onderkin heeft of raar gekleed is, zal de patiënt heel makkelijk geloven, dat hun godsdienst daarom op de een of andere manier belachelijk moet zijn' [15].

In die zin kan menselijke broederschap ons veel leren over relaties tussen christenen. Het is een universele ervaring voor hen die broers en zussen hebben dat, ondanks mogelijke confrontaties, de aanwezigheid van een extern probleem (pesten, ziekte van een van de ouders, de dood van een geliefde) meestal onmiddellijk tot gevolg heeft dat kleine conflicten worden vergeten en plaats maken voor steun, genegenheid en het verdedigen van elkaar. Ook mensen die qua ideeën aan de andere kant van het spectrum staan, gaan soms juist om dit soort redenen meer de menselijkheid van de ander zien. Omdat bijvoorbeeld een partner ernstig ziek is geworden, iemand zijn of haar baan is kwijtgeraakt, een kindje veel te vroeg wordt geboren. Dergelijke situaties, waarin we geconfronteerd worden met diep menselijk lijden, zijn voor ons vaak de aanleiding om onze ogen te openen en te zien dat we gezamenlijk verantwoordelijk zijn om voor de wereld te zorgen, relaties aan te gaan die gebaseerd zijn op naastenliefde, rechtvaardigheid en respect, en vooral om onze onverschilligheid te overwinnen [16].

Persoonlijke verantwoordelijkheid

Door de mensheid als een eenheid te beschouwen, borduurt het christendom voort op een gemeenschappelijke opvatting van het heil uit het jodendom [17]. Dat wil zeggen dat het geloof niet wordt gereduceerd tot een individuele keuze, die plaatsvindt in het binnenste van de gelovige. Van nature opent het geloof zich voor het 'wij' en voltrekt het zich altijd in de gemeenschap van de Kerk [18]. Anderen maken deel uit van ons leven en worden ook deel van onze persoonlijke verantwoordelijkheid, omdat wij allen deel uitmaken van hetzelfde Lichaam. Het zijn broeders of zusters voor wie wij zorg moeten dragen, met wie we ons moeten

verzoenen en die wij lief moeten hebben. Christen zijn betekent niet louter het individuele geweten van iedere gelovige.

Onze persoonlijkheid zal des te sterker worden naarmate wij ons meer realiseren dat wij deel uitmaken van het Lichaam van Christus. We mogen niet vervallen in het gemakkelijke excuus dat de Kerk als instituut verantwoordelijk is voor de zorg voor onze broeders en zusters in nood, via diverse liefdadigheidsinstellingen of onderwijsorganisaties, en dat onze verantwoordelijkheid als gedoopte er alleen in bestaat ons eigen leven goed te leven en dat van degenen die ons het meest nabij zijn. Geen enkele ziel - niet één! - mag u onverschillig blijven, benadrukte de heilige Jozefmaria [19].

De manier waarop wij het geloof begrijpen, ook in zijn sociale dimensie, beïnvloedt rechtstreeks ons handelen. Ons eigen leven los van anderen zien is niet in overeenstemming met de sociale dimensie van de kerk en van de menselijkheid die Christus heeft aangenomen in zijn eigen Lichaam.

Dit heeft een aantal zeer praktische gevolgen. Voel ik mij verantwoordelijk voor anderen, dat zij gelukkig zijn en zich welkom en begrepen voelen, en begeleid weten op de weg naar Christus, de Weg, de Waarheid en het Leven? Als ik mijn mening verdedig, doe ik dat dan met een houding en toon die de ander erkent in zijn of haar menselijkheid? Zie ik in anderen broeders en zusters in het gemeenschappelijke streven om de kerk op te bouwen?

Een sterke familie

Het gebrek aan eenheid in de kerk, of deze nu is ontstaan door onverschilligheid of onenigheid, kan ons doen denken aan de toren van Babel. Tegenwoordig doet het probleem zich niet noodzakelijkerwijs voor tussen naasten, maar misschien meer op sociale media, door publicaties in de media, anonieme aanvallen of geschriften die andere denkwijzen belachelijk maken, enz. Na twee millennia van uitbreiding en groei van de kerk zijn sommige aspecten versterkt (zoals bijvoorbeeld theologie, pastorale zorg, evangelisatie), maar we zien ook verdeeldheid, vaak binnen dezelfde gemeenschap. Onder degenen die de voorkeur geven aan een bepaalde manier om de liturgie te vieren, op verschillende politieke partijen stemmen of verschillende manieren van evangelisatie verdedigen, kan worden geroepen dat een bepaalde visie de ware katholieke zienswijze is. De heilige Jozefmaria waarschuwde dat het hem leek alsof hij de heilige Paulus hoorde roepen. Is Christus dan in stukken verdeeld? Is Paulus voor u gekruisigd? Of zijt gij gedoopt in de naam van Paulus? Zodat u kunt zeggen: ik ben van Paulus, ik van Apollo, ik van Cefas, of ik van Christus? [20]

De wonden in het lichaam van Christus doen ons pijn, omdat ze niet overeenstemmen met wat het meest wezenlijke is voor de christelijke identiteit. Wij zijn geroepen om leden te zijn van een Lichaam, levende stenen die de kerk opbouwen, en de opdracht van evangelisatie wordt teniet gedaan door verdeeldheid onder hen die vreugdevol zouden moeten samenwerken. Daarom herinnert de Kerk ons er vaak aan dat wij geroepen zijn een krachtige eenheid binnen het Lichaam van Christus te zijn. Laten wij met nederigheid en vertrouwen de Geest vragen om elke dag meer te groeien in de heiligheid die ons tot levende stenen zal maken in de tempel die Hij nu in de wereld opricht. We

moeten authentieke krachten van eenheid zijn, overtredingen vergeven en gevoelens van woede en irritatie laten gaan [21].

Door voor anderen te zorgen, versterken we de kerk en de hele mensheid. Wij dragen vooral bij aan de opbouw van de kerk en haar missie om de boodschap van Christus te brengen aan de mensen om ons heen, zoals de eerste christenen deden. Zij werden allen vervuld van de heilige Geest en verkondigden vrijmoedig het woord van God (Handelingen 4,31), want de menigte die het geloof had aangenomen, was één van hart en één van ziel (Handelingen 4,32).

[1] Vgl. Heilige Justinianus, *I Apology*, 67.

[2] Vgl. Paus Franciscus, *Fratelli Tutti*, 116, 137, 168-169, 179, 183, 186.

[3] Benedictus XVI, *Sacramentum caritatis*, 83.

[4] Benedictus XVI, *Deus caritas est*, 14.

[5] Paus Franciscus, *Fratelli Tutti*, 57.

[6] Vgl. *Rom* 12,4-5; *1 Kor* 10,17; *1 Kor* 12,13.

[7] Catechismus van de Katholieke Kerk, no. 404; vgl. heilige Thomas van Aquino, *Quaestiones disputatae de malo*, 4.1.

[8] Vgl. Paus Franciscus, *Audiëntie*, 9 mei 2018; *Ef* 4,20-24.

[9] Heilige Ireneüs, *Adversus Haereses*, III, 23, 2.

[10] Heilige Efraïm de Syriër, *hymne* 49.

[11] Vgl. Johannes Paulus II, *Algemene Audiëntie*, 29 juli 1998.

[12] Vgl. Heilige Hilarius van Poitiers, *In Mt IV*, nr. 12.

[13] Vgl. Henri de Lubac, *Catholicism*, nrs. 37-38.

[14] Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, *Lumen Gentium*, nr. 7.

[15] C.S. Lewis, *Brieven uit de hel*, hoofdstuk 2.

[16] Fernando Ocáriz, “Enlarging the Heart,” in *Be to Care*, 29 September 2022.

[17] Cf. Henri de Lubac, *Catholicism*, 46.

[18] Paus Franciscus, *Lumen Fidei*, 39.

[19] Cf. Heilige Jozefmaria, *De Voor*, 951.

[20] Cf. Heilige Jozefmaria, *Letter* no. 4, 19 (*1 Kor* 1,13).

[21] Benedictus XVI, Homilie, 19 mei 2008.

[Terug naar inhoud](#)

Ga en doe hetzelfde (III): samen met anderen de wereld omvormen

Een snelle blik op sociale media of nieuwsplatforms laat twee dingen zien: de wereld kent veel lijden en er zijn talloze oproepen om een betere samenleving op te bouwen. Deze stemmen klinken soms eensgezind, maar vaak ook tegenstrijdig. Ze roepen op tot uiteenlopende, soms zelfs tegengestelde, acties. Toch delen ze een gemeenschappelijke basis: het verlangen om het goede te doen, het besef van onze gedeelde kwetsbaarheid en de overtuiging dat we voor anderen moeten zorgen.

Christus volgen betekent dat je geeft om de wereld en haar problemen. “Goedheid, samen met liefde, gerechtigheid en solidariteit, zijn nooit voor eens en altijd verworven; ze moeten elke dag opnieuw gerealiseerd worden.”^[1] Ieder moet zich daarom afvragen hoe te handelen. “Wat is mijn rol in dit alles?”

Een roeping om de wereld de onze te maken

Als je erover nadenkt, behoort de wereld ons op twee manieren toe. Enerzijds zijn we geroepen om haar mede te *scheppen*, anderzijds om haar *mede te verlossen*. Het universum is geschapen in statu viae, “in een staat van op-weg-zijn” (Catechismus van de Katholieke Kerk, 302), en wij hebben de taak gekregen om mee te werken aan deze vervolmaking (Gen 1,28). Tegelijkertijd wordt de wereld die we moeten cultiveren gekenmerkt door de zonde, en dus ook door lijden. Dit raakt het Hart van Christus. Bij het zien van de menigte die genezing nodig had van ziekte en kwalen, werd hij door medelijden bewogen, omdat ze afgetobd neerlagen als schapen zonder herder (Mt 9:35-36) en Hij zorgde onvermoeibaar voor hen. Opnieuw wordt Hij geraakt wanneer degenen die al drie dagen bij Hem blijven niets te eten hebben (Mt 15,30-36). Hij betreft zijn leerlingen bij het probleem, laat hen nadenken over oplossingen en maakt hun voor hen verantwoordelijk: “Geefte gij hun maar te eten” (Lc 9,13). Met het weinige dat de leerlingen aantreffen, vindt het wonder van de vermenigvuldiging van broden en vissen plaats. Geconfronteerd met armoede, nood of lijden, raakt Christus ontroerd – en nog belangrijker: Hij is nooit passief. Hij voorziet in tastbare behoeften, maar altijd om zielen te bereiken en hen tot het eeuwige leven te leiden (vgl. Joh 6). En zoals de Vader Hem heeft gezonden, zo zendt Hij ons om mee te werken aan deze verlossing (vgl. Joh 20,21; Mt 28,18-20).

Met andere woorden, alle oprechte christelijke inzet om rechtvaardigheid en solidariteit te bevorderen, wordt door meer gemotiveerd dan alleen de wens om lijden te stoppen of te verlichten. Dat is op zichzelf goed, maar het hart van Christus streeft naar méér: “Hieruit zullen allen kunnen opmaken, dat gij mijn

leerlingen zijn: als gij de liefde onder elkaar bewaart.” (Joh 13:35). Een kind van God weet dat de diepste drijfveer voor sociaal gedrag verankerd ligt in Gods liefde voor de wereld en de mensheid en dat we geroepen zijn om de wereld terug te leiden naar God de Vader, in Christus, zijn Zoon: “Wij worden er aan herinnerd, dat het geen nut heeft voor een mens heel de wereld te winnen als hij zichzelf hierdoor de ondergang berokkent. Toch mag de verwachting van de nieuwe aarde onze zorg voor deze aarde niet verzwakken; integendeel, ze moet die zorg aanmoedigen, want hier groeit het lichaam van de nieuwe mensenfamilie, dat reeds een zekere afschaduwing kan bieden van de nieuwe wereld.”[2]

Belangrijke deugden om de samenleving te dienen

De oproep om het voortouw te nemen bij de transformatie van de wereld mag niet algemeen blijven. Zorgzaamheid, of beter gezegd liefde, vraagt om actie: rechtvaardigheid, solidariteit en naastenliefde zijn deugden die in de praktijk moeten worden gebracht. Elk van deze deugden vervolmaakt een ander aspect van onze keuzes en handelingen die we ten opzichte van anderen uitvoeren. Bovendien kunnen ze op twee gebieden worden beleefd: in onze inspanningen om structuren en systemen in onze verschillende sociale omgevingen te vernieuwen én in onze ontmoetingen met individuele personen.”

Rechtvaardigheid wordt in klassieke zin gedefinieerd als gewoonte om iedereen consequent en toegewijd te geven of te verlenen wat hem of haar toekomt.[3] Het is een deugd die we op horizontaal niveau kunnen beleven – met onze collega's en medemensen – en op verticaal niveau, of we nu wel of niet iemand zijn met gezag over een bepaalde groep of gemeenschap. Wezenlijk aan het beoefenen van deze deugd is dat wij onszelf trainen in het herkennen wat anderen werkelijk toekomt op grond van onze relatie met hen. We kunnen beginnen met nagaan hoe we gerechtigheid naleven in ons werk door het goed en integer te doen — of, als we gezag dragen, door te zorgen voor het welzijn van degenen voor wie we verantwoordelijk zijn, in plaats van enkel winst na te jagen. Echter, als we beseffen dat God ons de wereld heeft toevertrouwd, begrijpen we dat onze activiteiten en verantwoordelijkheid verder reiken dan onze rechtstreekse werken familiekring. We zouden kunnen overwegen om ons in te zetten voor extra projecten of initiatieven, om omstandigheden te creëren waarin andere leden van de samenleving in waardigheid kunnen leven.

Solidariteit is een deugd die onze onderlinge afhankelijkheid benadrukt. Waar rechtvaardigheid gaat over ieder mens die recht heeft op bepaalde goederen, herinnert solidariteit ons aan onze verbondenheid met anderen, dat wil zeggen dat we dezelfde menselijke natuur delen. Daarom behelst solidariteit “het vaste en volhardende besluit om zich in te zetten voor het algemeen welzijn”[4], het betekent “denken en handelen in termen van gemeenschap”. [5] De praktische uitoefening van solidariteit is vergelijkbaar met die van rechtvaardigheid: we richten ons met ons werk en onze initiatieven op bepaalde omstandigheden in de samenleving, zodat onze steden of gemeenschappen een plaats worden waar iedereen tot bloei kan komen. Solidariteit echter, komt ook tot uiting in het nemen van de tijd om leed te delen en niet alleen maar door deze aan te pakken. Sommigen van ons zijn misschien het type dat zich in het openbaar inzet voor een bepaald doel; bijvoorbeeld door bewustwording te creëren voor geestelijke gezondheid en psychologische veiligheid in gezinnen. Anderen uiten hun solidariteit op een meer persoonlijke, één-op-één manier, bijvoorbeeld door

ouderen, zieken of stervenden te bezoeken zonder dit op sociale media te delen. Solidariteit heeft in het bijzonder aandacht voor kwetsbaarheid en lijden: het komt voort “uit het bewustzijn dat we in onze zoektocht naar een gemeenschappelijke toekomst verantwoordelijk zijn voor de kwetsbaarheid van anderen” en het “komt concreet tot uiting in dienstbaarheid”.^[6]

Christelijke rechtvaardigheid en christelijke solidariteit worden door veel meer gemotiveerd dan alleen de erkenning van onze menselijkheid. Waarom zou ik om de ander geven? Door de lens van het geloof kijkend, zien we dat de eenheid van het menselijk ras niet alleen voortkomt uit dezelfde menselijke natuur, maar ook uit een gemeenschappelijke goddelijke en menselijke oorsprong, een gedeelde bestemming en doel.^[7] Ieder van ons is geschapen door een liefdehebbende God, we stammen af van Adam en Eva en, belangrijk, we zijn voorbestemd voor het geluk van God in Christus. Ingelijfd in een Lichaam, bereiken wij dit eind. Kortom, er is een werkelijke eenheid tussen alle mensen—een eenheid die tot uiting komt in liefde. Gerechtigheid en solidariteit krijgen pas hun volle betekenis wanneer we ervan doordrongen zijn dat het goede leven van de mens draait om liefde – naastenliefde – waardoor we verantwoordelijk zijn voor elkaars bloei in dit leven, met het oog op het volgende.

In wezen verenigt naastenliefde ons allereerst met God.^[8] Een concrete manier waarop dit ons sociaal vormt, is door ervoor te zorgen dat onze doelen, plannen en projecten altijd in overeenstemming zijn met het Evangelie, ook al is het misschien niet expliciet. Tegelijkertijd mogen we, wanneer we ons inzetten voor anderen, niet uit het oog verliezen dat het de verbondenheid met God is – zijn genade – die liefde voor de naaste mogelijk maakt. Door naastenliefde beschouwen wij de ander “als op de een of andere manier verbonden met onszelf” en deze genegenheid maakt “dat we vrijelijk verlangen zijn of haar welzijn te zoeken”.^[9] Als we op deze manier met anderen omgaan, komen we dicht bij een cultuur van, wat paus Franciscus noemt, sociale vriendschap: een liefde en broederschap die niemand uitsluit, voor iedereen openstaat, grenzen overstijgt en een solide basis kan vormen voor steden en landen.^[10]

Ieder van ons bevindt zich in een andere omgeving en omstandigheid. Bovendien verschillen samenlevingen en hun verschillende bevolkingsgroepen van land tot land, en dus zullen de wegen naar de realisatie van rechtvaardigheid, solidariteit en naastenliefde talloze variaties kennen. Toch zijn er altijd enkele concrete stappen die we allemaal kunnen overwegen om personen te worden met het vermogen om te handelen naar deze deugden.

Jezelf blijven vernieuwen om de wereld te veranderen

De eerste stap in het ontwikkelen van een deugd wordt gezet door ons vermogen te cultiveren om noodbehoevende situaties te herkennen. Om een deugd te kunnen beoefenen, moet men eerst de situatie herkennen waarin men zich bevindt: in dit geval een sociaal probleem. Wellicht is mijn doel klein, omdat ik word opgeslokt door het dagelijks leven en mijn directe omgeving. Misschien weet ik in algemene zin dat er veel problemen zijn in de wereld, maar neem ik niet de tijd om ze in de samenleving nader te bekijken. Ook kan ik gewend zijn geraakt aan slecht nieuws, hoofdschuddend en met verdriet volgt een reactie, maar zonder er bij stil te staan dat zulke situaties mij aanspreken en ik erop kan

antwoorden. En dit alles kan mij minder gevoelig maken voor de noden en behoeften van de mensen die dichtbij mij staan.

Er voor kiezen om de fijngevoeligheid van onze waarneming te cultiveren kan betekenen dat we vaker het nieuws volgen, meer aandacht schenken aan de omgeving terwijl we onderweg zijn, het mededelingenbord van onze parochie of school bekijken, zowel fysiek als via sociale media, of belangengroepen volgen. In elke samenleving is er op zijn minst één sector die behoefte heeft aan gerechtigheid, solidariteit en naastenliefde. Denk aan ouderen die alleen achterblijven en vereenzamen, terminaal zieken, mensen zonder voedsel, water of onderdak; gehandicapten en de gezinnen die hen ondersteunen (of die hen in de steek laten); mensen met psychische aandoeningen of hen die geestelijk lijden, ongeschoolde en laagopgeleide kinderen en volwassenen; geïsoleerde groepen, bijvoorbeeld inheemse of immigrantengroepen; daklozen en vluchtelingen; slachtoffers van (huiselijk) geweld of misbruik, slachtoffers van natuurrampen; werklozen of onderbetaalden; arbeiders in onmenselijke werkomstandigheden; gevangenen; mensen die in onveilige of door conflicten geteisterde gebieden wonen; mensen zonder toegang tot cultuur, sport of kunst; mensen die sociaal in de steek zijn gelaten (alleenstaande ouders, straatkinderen, slachtoffers van pesten, mensen die worstelen met verslaving of gokproblemen, schoolverlaters)... Door ze op te sommen, zien we: er is geen gebrek aan mogelijkheden om samen te werken en in beweging te komen.

De volgende stap ligt in het handelen, het blijft niet bij waarnemen en voelen. Misschien roepen de bovenstaande voorbeelden concrete berichten op uit het recente lokale of internationale nieuws. Zulke berichten maken deel uit van de constante stroom van informatie, waarin we het risico lopen passief te blijven. Echte solidariteit betekent niet alleen medeleven tonen bij het lijden dat we zien, maar tevens bijdragen aan het lijden verlichten waar en wanneer we kunnen. Het is onmogelijk om voor elk probleem waarvan we horen een oplossing te bieden. Wél kunnen we nadenken over hoe we kunnen bijdragen aan een rechtvaardigere samenleving. Misschien kan een sociaal project toch ingepast worden in onze tijd, misschien alleen of juist samen met vrienden of familie. En als grootschalige problemen buiten ons bereik lijken te liggen (al is dat misschien niet voor ieder van ons het geval), dan kunnen we wellicht alsnog bijdragen door een gift te doen aan een organisatie die we kennen.

Als we beslissen deel te nemen aan een maatschappelijke activiteit, is het belangrijk om een betekenisvol resultaat of blijvende impact voor ogen te hebben en de plannen daarop af te stemmen, zelfs als het gaat om een dagje helpen in een centrum voor gehandicapten. Hoewel sommigen van ons misschien slechts tijd hebben voor kortdurende activiteiten, is het essentieel om verder te kijken dan het tijdelijke in plaats van alleen pleisters plakken of een goed gevoel najagen. En voor wie zich inzet voor langetermijnprojecten, is het belangrijk om te voorkomen dat dit leidt tot permanente afhankelijkheid. Om goede projecten uit te voeren moeten we duidelijke doelen identificeren binnen de beschikbare tijd: zoals, de persoonlijkheid van onze vrijwilligers te bekrachtigen tijdens een eendaags bezoek aan een centrum voor gehandicapten en te benadrukken dat gezelschap voor hen die in de steek gelaten zijn, het juiste is dat we geven. Goede projecten ontstaan ook als we serieus nadenken over het probleem dat voor ons ligt en tot de kern van de zaak doordringen, zodat onze interventies de mensen die we helpen in staat stellen zichzelf te helpen, hen de juiste hulpmiddelen te

bieden en vaardigheden te ontwikkelen. In plaats van bijvoorbeeld huizen te bouwen voor een arme gemeenschap, kunnen we de mensen erbij betrekken, zodat ze zich echt eigenaar voelen en zich inzetten om zichzelf te bekwamen in werk, waardoor ze middelen krijgen waarmee ze een gezonde en menswaardige omgeving kunnen behouden.

Paus Franciscus zegt ons dat solidariteit het volgende is: «Solidariteit betekent veel meer dan af en toe een gebaar van vrijgevigheid.(...) Het betekent ook het bestrijden van de structurele oorzaken van armoede, ongelijkheid, gebrek aan werk, grond en huisvesting, en het bestrijden van de schending van het arbeidsrecht en de sociale rechten. Het behelst een confrontatie met de destructieve effecten van het geldimperium. Solidariteit is ten diepste een manier om geschiedenis te schrijven (...), en dat is precies wat volksbewegingen doen».

[11]

Onze comfortzone vergroten

Een voorvechter worden van gerechtigheid, solidariteit en naastenliefde stopt niet bij onze persoonlijke houding. Er zijn nog minstens twee andere gebieden waarop we onszelf als christenen voortdurend kunnen uitdagen.

Wanneer we ons bezighouden met de maatschappelijke problemen, komen we onvermijdelijk in contact met andere mensen die ook gepassioneerd zijn om “de wereld te veranderen” —maar misschien niet vanuit een geloof in Christus. Dit betekent echter niet dat we met hen geen gemeenschappelijke doelen kunnen nastreven die recht doen aan de menselijke persoon. Een concrete manier om solidariteit en naastenliefde te beleven, is door de dialoog aan te gaan met mensen die anders denken dan wij, en een manier te vinden om *met* hen samen te werken in plaats van *tegen* hen in te gaan. Het streven naar gerechtigheid kan meer vruchten afwerpen als we ons inspannen om polarisatie te overwinnen, wat vooral relevant is in de huidige omgeving — zowel online als offline in het echte leven. We moeten eerst luisteren en met elkaar in gesprek gaan om te kunnen ontdekken wat ons kan verenigen, zo kunnen we meer goeds doen voor degenen die het meest lijden in onze samenleving.

Ten slotte zullen we elke keer een stap verder durven gaan. Door te proberen om rechtvaardigheid op het werk na te leven kunnen we ook onderzoeken op welke manieren ons bedrijf of onze instelling invloed kan uitoefenen op een andere gemeenschap. Van daaruit kunnen we mogelijkheden verkennen om samen te werken aan een sociaal initiatief buiten het werk om. Wanneer we een specifieke behoefte kiezen om aan te pakken, ons inzetten voor actie en plannen maken en samenwerken aan langetermijnoplossingen, zullen rechtvaardigheid, solidariteit en naastenliefde dichterbij komen om werkelijkheid te worden in onze omgeving.

Christus zien in elke persoon

Als we naar onze onvolmaakte wereld kijken, zien we talloze mogelijkheden voor verandering. Er is duidelijk veel werk te doen, en we hebben geprobeerd enkele gewoonten te beschrijven die ons in staat stellen effectief bij te dragen aan sociale actie en echte oplossingen te bieden voor de problemen die we zien. Toch is er één ding dat altijd voorop moet staan in het hoofd en het hart van een kind van God: de ware missie van een christen in deze wereld bestaat niet alleen uit het oplossen van problemen, maar ook uit het waarderen van iedere mens.

Met andere woorden, efficiëntie is belangrijk, maar daar mag het niet bij blijven. We kunnen erin slagen een programma op te zetten voor een kansarme groep en deze in stand te houden. Het kan ons zelfs lukken solidariteit op te wekken onder degenen die aan het programma meewerken. Maar als degenen die we helpen voor ons een anonieme massa blijven, louter “begunstigden”. Als cijfers de maatstaf van ons succes weerspiegelen, en een goed gevoel bij een goede daad ons tot tevredenheid stemt. Dan hebben we de kern van het Evangelie niet bereikt. Gerechtigheid en solidariteit kunnen niet los worden gezien van ware naastenliefde die ons in staat stelt Christus in de ander te zien. Dit zou kunnen betekenen dat we bij elke activiteit waaraan we deelnemen en bij alles wat we doen, ons concentreren op de betrokken mensen. “De bredere verspreiding van maatschappelijke oplossingen [...] die het vandaag mogelijk maken humanitaire resultaten te bereiken waarvan men in andere tijden zelfs niet kon dromen, zullen nooit de doeltreffende tederheid kunnen vervangen, zowel menselijk als bovennatuurlijk, van direct, persoonlijk contact met onze naaste”.^[12] Ook proberen we ons bewust te zijn van de manier waarop we naar de mensen kijken die we helpen, om te weten wie ze zijn en niet slechts wat ze nodig hebben. Want een mens is veel meer dan wat hem of haar ontbreekt.

Gedurende de tijd dat we in contact staan met degenen die we helpen, gaan we in op hun behoeften en pijn en bieden we hen zorg in plaats van zakelijkheid of onverschilligheid.^[13] Dit brengt echte troost—een menselijk contact dat net zo waardevol is als elke materiële hulp. We delen tijd, aandacht en aanwezigheid met hen en brengen zo, zowel voor hen als voor onszelf, de aanwezigheid van Christus tot stand. Op deze manier geven we het “oprechte geschenk van onszelf”; onze ware vervulling.^[14] We houden niet alleen van onze naaste, maar we “worden een naaste” voor elke persoon, precies zoals Christus ons heeft gevraagd.^[15]

[1] Fratelli Tutti, nr. 11

[2] Gaudium et Spes, nr. 39.

[3] "...rechtvaardigheid is een gewoonte waarbij een mens aan ieder het hem toekomende geeft door een constante en voortdurende wil": en dit is ongeveer dezelfde definitie als die van de Filosoof (Ethica V, 5) die zegt dat "rechtvaardigheid een gewoonte is waarvan gezegd wordt dat een mens in staat is rechtvaardige daden te verrichten in overeenstemming met zijn keuze" (Summa Theologica II-II, Q. 58, Art. 1 co.).

[4] Compendium van de Sociale Leer van de Kerk, nr. 193.

[5] Fratelli Tutti, nr. 116.

[6] Fratelli Tutti, nr. 115.

[7] Cfr. Laudato Si', nr. 202.

[8] ST II-II Q. 26, Art. 1 co. en Art. 2 co.

[9] Fratelli Tutti, nr. 93.

[10] Cfr. Fratelli Tutti, nrs. 94, 99.

[11] Fratelli Tutti, nr. 116.

[12] H. Jozefmaría, Brief 24-X-1942, nr. 44.

[13] Cfr. Mgr. Fernando Ocáriz, Pastorale brief 14-II- 2017, nr. 31.2.

[14] "Want [Jezus] impliceerde een zekere gelijkenis tussen de vereniging van de goddelijke Personen, en de eenheid van Gods zonen in waarheid en naastenliefde. Deze gelijkenis onthult dat de mens, die het enige schepsel op aarde is dat God voor zichzelf heeft gewild, zichzelf niet volledig kan vinden, behalve door een oprechte gave van zichzelf" (Gaudium et Spes, nr. 24).

[15] "Jezus vraagt ons aanwezig te zijn voor hen die hulp nodig hebben, ongeacht of ze al dan niet tot onze sociale groep behoren. In dit geval werd de Samaritaan een naaste van de gewonde Judeeër. Door dichterbij te komen en zichzelf aanwezig te stellen, overschreed hij alle culturele en historische barrières. Jezus besluit de gelijkenis met de woorden: 'Ga heen en doe hetzelfde' (Lc 10,37). Met andere woorden, hij daagt ons uit om alle verschillen opzij te zetten en, in het aangezicht van het lijden, anderen te benaderen zonder vragen te stellen. Ik moet niet langer zeggen dat ik burens heb om te helpen, maar dat ik zelf een naaste voor anderen moet zijn" (Fratelli Tutti, nr. 81).

Terug naar inhoud

Ga en doe hetzelfde (IV): Geroepen om te luisteren

De Evangelies bevatten talloze gesprekken tussen Jezus en mensen van allerlei achtergronden, en we kunnen ons er nog veel meer voorstellen. Een van de meest aangrijpende is zijn persoonlijke ontmoeting met de Samaritaanse vrouw bij de bron. Toen de apostelen terugkeerden uit de stad, waar ze voedsel waren gaan halen, zagen ze tot hun verbazing dat de Meester in gesprek was met een vrouw. Zij was op het heetst van de dag alleen water komen putten, in plaats van samen met de andere vrouwen uit de stad. Ook zij was verbaasd dat Hij haar aansprak, want, zoals de evangelist uitlegt: “Joden onderhouden geen betrekkingen met de Samaritanen.” (Joh 4, 9).

In dit tafereel laat Jezus ons zien hoe belangrijk het is om oprecht geïnteresseerd te zijn in anderen. Met oprechte tederheid leidt Hij haar stap voor stap naar de waarheid. Hij negeert haar verkeerde overtuigingen of zondige daden niet, maar veroordeelt of beschuldigt haar evenmin. In plaats van haar te dwingen tot een bepaald standpunt, luistert Hij naar haar geloofsopvattingen en erkent Hij het geloof dat ze delen. Zijn antwoord is eenvoudig: Hij getuigt van de waarheid van de openbaring en, bovenal, van de waardigheid en waarde van ieder mens.

Een persoonlijk gesprek

Misschien heb je weleens zo’n ervaring gehad: dat iemand echt naar je luisterde en je serieus nam, zelfs als jullie van mening verschilden. Dat je de ruimte kreeg om je gedachten te uiten en toe te lichten, terwijl de ander geduldig en zonder onderbreking naar je standpunt luisterde. Misschien stelde die persoon vragen die, hoewel provocerend en voortkomend uit een andere invalshoek, met respect en oprechte interesse werden gesteld—een teken van echt luisteren.

Misschien raakte het je hoe bereid die ander was om van mening te veranderen, om te leren van wat jij te zeggen had. Hoe iemand stevig in zijn eigen overtuigingen kon staan en die kon verdedigen met een nederige houding en een vleugje humor—waardoor er een sfeer ontstond van wederzijds respect. Het ging er niet om dat de ander geen mening had of zomaar jouw standpunt zou overnemen. Maar hij toonde achting voor jou, liet zien dat je belangrijk voor hem was—zelfs als hij je van niets anders had overtuigd.

Deze houding kan je geïnspireerd hebben, niet alleen om je eigen opvattingen scherper te formuleren, maar ook om ze te toetsen aan die van anderen. Door gehoord te worden, voelde je je misschien aangespoord om op jouw beurt aandachtig naar anderen te luisteren. Want echte dialoog werkt aanstekelijk.

Misschien ging het gesprek over iets onbeduidends, zoals de populariteit van een bepaalde tv-serie. Jij was een grote fan, maar de ander wist op een tactvolle manier duidelijk te maken dat hij het niet met je eens was—zonder dat je je beledigd voelde. Misschien was het onderwerp serieuzer, zoals politiek of economie. Er zijn talloze manieren om de samenleving te organiseren, en het ontwikkelen en bevorderen van wat we de 'wereldse' sfeer zouden kunnen noemen, is een teken van gezonde menselijke volwassenheid. Maar nog waardevoller is het vermogen om te luisteren en te leren van andermans standpunten.

Soms overstijgt een gesprek het tijdelijke en gaat het over diepere, fundamentele zaken—religieuze of ethische kwesties. In zulke gesprekken staat er een objectieve waarheid op het spel. En toch wist de persoon met wie je sprak vreedzaam van mening te verschillen, zonder jouw perspectief te negeren.

Wat het onderwerp ook was, deze persoon heeft je iets essentieels laten zien: jij bent belangrijk, jij bent waardevol, jij bent geliefd. “We zijn geen toevallig, betekenisloos product van de evolutie. Ieder van ons is de vrucht van een gedachte van God. Ieder van ons is gewild, ieder van ons is geliefd, ieder van ons is nodig.”[1]

Dat ieder mens uit liefde geschapen is, is de eerste waarheid om te omarmen en met anderen te delen. Over deze prachtige realiteit van menselijke waardigheid staat in de pastorale constitutie *Gaudium et Spes* het volgende: “Want hij [de mens] bestaat alleen, doordat hij door God uit liefde is geschapen en door Hem altijd uit liefde in stand wordt gehouden; en zijn leven is alleen dan volledig volgens de waarheid, wanneer hij die liefde in vrijheid erkent en zich aan zijn Schepper toevertrouwt.”[2]

Dialoog: samen op weg naar de waarheid

Echte dialoog ontstaat wanneer twee mensen met elkaar in gesprek gaan met een gezamenlijke zoektocht naar waarheid. Ieder brengt zijn eigen perspectief en ervaring mee, en zelfs als beide sterke overtuigingen hebben, bouwt dialoog geen muren—integendeel. Ware dialoog wordt gekenmerkt door openheid naar de ander en het verlangen om van hem of haar te leren. Dit komt voort uit het besef dat echte dialoog niet draait om het verdedigen van onze mening of het overtuigen van anderen, maar om samen dichterbij de waarheid te komen.

Zoals paus Franciscus zei op Wereldcommunicatiedag: “We moeten onze verschillen oplossen door dialoogvormen die ons in begrip en wederzijds respect doen groeien. Een cultuur van ontmoeting vereist dat we niet alleen bereid zijn te geven, maar ook om te ontvangen.”[3] Dit betekent dat we open moeten staan voor elk inzicht dat de ander biedt—of het nu onze kennis verrijkt of een blinde vlek in onze houding onthult. “En juist door te proberen anderen te begrijpen, hun standpunten te doorgronden, ontdekken we ware inzichten waar we geen rekening mee hadden gehouden, worden onze voorstellen verfijnd en worden we uiteindelijk beter begrepen door anderen. Als het communicatiewerk daarentegen de vragen of twijfels van anderen negeert, krijgt monoloog de overhand op dialoog.”[4]

Opmerkelijk genoeg begint het eerste gebod, zowel in de Joodse wet als in Jezus' onderricht aan christenen, met een gebiedende oproep die voorafgaat aan het

gebod zelf: «Luister, Israël» (Deut 6, 4; Marc 12, 29). Liefde voor God en liefde voor anderen vereisen allereerst dat we onze oren openen—dat we aandacht hebben voor het woord van God én voor de behoeften van de mensen om ons heen.

Als waarheid ons belangrijkste motief is om de dialoog aan te gaan, mogen we nooit een van de grootste waarheden uit het oog verliezen: Gods liefde voor de persoon met wie we spreken. Hoezeer we ook hopen iemand te overtuigen van een bepaalde waarheid, dat mag nooit ten koste gaan van de diepere waarheid over hun waardigheid als mens. Wat het gespreksonderwerp ook is, ons respect voor anderen mag niet afhangen van de mate waarin ze het met ons eens zijn.

De manier waarop we anderen behandelen zegt vaak meer dan welk argument dan ook. Ons handelen zou hun persoonlijke waardigheid als kinderen van God moeten onderstrepen. “Mensen moeten gerespecteerd worden met religieuze toewijding. We moeten elkaar behandelen met dat gevoel van eerbiedig ontzag dat we voelen wanneer we in de aanwezigheid zijn van het heilige, want dat is wat wij mensen zijn: wezens geschapen naar het beeld van God.”[5]

De verantwoordelijkheid om vrij te zijn

Deze fundamentele waarheid over menselijke waardigheid vormt de basis van vrijheid—vrijheid van mening en meningsuiting, maar ook godsdienstvrijheid en gewetensvrijheid. Omdat ieder mens als een uniek wezen is geschapen, met een eigen wil en verantwoordelijkheid, kunnen we het met elkaar oneens zijn over wat we als waarheid beschouwen. De diversiteit aan opvattingen en perspectieven onderstreept juist de transcendente natuur van de mens—wij worden niet uitsluitend gedreven door instincten of basisimpulsen, maar door een diepere, vrije keuze.

“Als je echt de grote waarde van de vrijheid begrepen hebt en met heel je hart houdt van deze goddelijke gave voor de ziel, dan heb je ook het pluralisme lief dat de vrijheid met zich meebrengt.”[6] Diversiteit moet dan ook verwelkomd worden, voor zover ze een uitdrukking is van vrijheid—want vrijheid zelf is een goed dat bemind en beschermd moet worden.

Paradoxaal genoeg is deze vrijheid, die voortkomt uit onze menselijke waardigheid, niet vrijblijvend. Ze is bedoeld om bewust te worden gebruikt, want we zijn “begaafd met verstand en vrije wil en daarom dragers van persoonlijke verantwoordelijkheid.”[7] We hebben niet alleen het vermogen, maar ook de plicht om standpunten in te nemen over de vele kwesties die onze samenleving beïnvloeden. “Kwesties die God aan de vrije meningsvorming van de mensen heeft overgelaten [...] Dit betreft dan beslissingen ten aanzien van de verschillende filosofische, economische en politieke opvattingen, ten aanzien van artistieke of culturele stromingen en verder met betrekking tot problemen binnen het beroeps- en sociale leven, enz.”[8] In dergelijke zaken moedigde de heilige Jozefmaria katholieken altijd aan om hun vrijheid te verdedigen: “De persoonlijke vrijheid die de leken hebben om in het licht van de door het leergezag verkondigde principes concrete beslissingen te nemen van theoretische of praktische aard, die het meest recht doen aan hun persoonlijke overtuigingen en mogelijkheden.”[9]

Deze vrijheid is een universeel recht, maar komt op een bijzondere manier toe aan leken, wier verschillende persoonlijke roepingen samenkomen in één missie:

de wereld van binnenuit heiligen. Als gewone christenen spreekt God tot ons door de omstandigheden en relaties van het dagelijks leven. We delen deze waarheid met anderen—via onze gesprekken, vriendschappen en werk—waardoor Christus een centrale plaats krijgt in alle menselijke activiteiten.

Toch kunnen veel seculiere bezigheden op verschillende, even geldige manieren worden uitgevoerd, zolang ze verenigbaar zijn met de waarheid. “Christenen moeten de legitieme veelheid en verscheidenheid van wereldlijke meningen erkennen.”[10] Of, zoals de heilige Jozefmaria het treffend verwoordde: “Er is geen dogma in tijdelijke dingen.”[11]

Waar God ons ook heeft geplaatst, we kunnen er zeker van zijn dat er goede mensen zijn—katholiek of niet—die verschillende, maar even legitieme oplossingen en perspectieven aandragen om het algemeen welzijn te bevorderen. Dit betekent echter niet dat we de ideeën van anderen kritiekloos moeten overnemen, of erger nog, helemaal geen standpunt moeten innemen. Dat zou een verwaarlozing zijn van onze eigen vrijheid en een gemiste kans om bij te dragen aan de samenleving. Sterker nog, als wij niet deelnemen aan het debat met waarheidsgetrouwe standpunten, krijgen onjuiste ideeën vrij spel en zullen zij nog luider klinken. “Wij, kinderen van God, burgers zoals anderen, moeten onbevreesd deelnemen aan alle activiteiten en eerbare organisaties van mensen, zodat Christus daarin aanwezig kan zijn. Onze Heer zal ons ter verantwoording roepen als ieder van ons uit luiheid of gemakzucht niet vrijwillig de menselijke daden en beslissingen ter harte neemt waarvan het heden en de toekomst van de samenleving afhangen.”[12] Vrijheid brengt verantwoordelijkheid met zich mee. We zijn geroepen om actief deel te nemen aan de gesprekken en debatten in de wereld om ons heen, om onze standpunten in te nemen en uit te dragen—net als ieder ander.

Vrijheid en dwaling

Vrijheid speelt een fundamentele rol in elke dialoog tussen mensen, zelfs wanneer de waarheid op het spel staat. We hebben het voorrecht vrije en intelligente wezens te zijn, maar tegelijkertijd de beperking van een onvolmaakte intelligentie. Dit betekent dat wanneer we worden geconfronteerd met complexe of veranderlijke kwesties—onderhevig aan tijd, plaats of menselijke gevoeligheid—er onvermijdelijk een breed scala aan meningen ontstaat.

Vrijheid stelt ons in staat te geloven dat vanille-ijs lekkerder is dan chocolade-ijs, of dat een democratie te verkiezen is boven een monarchie. Maar dezelfde vrijheid kan er ook toe leiden dat iemand iets omarmt dat objectief onjuist is—zoals de overtuiging dat wraak gerechtvaardigd is, of zelfs dat God niet bestaat. Vrijheid kan dus zowel een instrument van waarheid als van dwaling zijn, omdat we dit kostbare geschenk ook verkeerd kunnen gebruiken.

Wanneer meningsverschillen ontstaan over wat waar is, zijn ze niet alleen een uitdrukking van vrijheid, maar vaak ook een weerspiegeling van menselijke beperkingen—en soms zelfs van zonde. Het is vrijheid die we liefhebben, niet het verschil omwille van het verschil. Maar moeten we vrijheid verdedigen, zelfs als we weten dat ze tot dwaling of zonde kan leiden? In feite heeft God zelf onze vrijheid zo hoog gewaardeerd dat Hij ons zelfs vrij laat wanneer we moedwillig in dwaling volharden.

Het is belangrijk te beseffen dat de essentie van vrijheid niet ligt in de mogelijkheid om fouten te maken. Soms voelen we de neiging om het tegenovergestelde te doen van wat we weten dat juist is, simpelweg om onze onafhankelijkheid te bevestigen. Maar ware vrijheid is juist de vrijheid die de waarheid vindt en ernaar handelt. Wanneer we die waarheid negeren, raken we verstrikt in gehechtheden die ons belemmeren om helder te zien, bewuste keuzes te maken en het goede na te streven.

Daarom betekent het liefhebben en verdedigen van ieders vrijheid—zelfs de vrijheid om in een dwaling te volharden—niet dat we de dwaling zelf goedkeuren of verdedigen. Moreel relativisme doet alsof waarheid niet bestaat, alsof onze overtuigingen er niet werkelijk toe doen en alle opvattingen gelijkwaardig zijn. Het zou verleidelijk kunnen zijn om te denken dat een liefdevolle houding tegenover verschillen betekent dat we onverschillig moeten zijn, dat we eenvoudigweg kunnen zeggen: ‘Jij hebt jouw waarheid, ik heb de mijne.’ Maar ware naastenliefde is nooit onverschillig. Barmhartigheid zoekt altijd het welzijn van de ander. Ze erkent dat respect de enige weg is naar de waarheid en dat het uiteindelijke doel is om samen te genieten van de vrijheid die voortkomt uit de kennis en liefde van God.

Omdat anderen belangrijk voor ons zijn, willen we zelf steeds dichter bij de waarheid komen en wensen we hetzelfde voor hen. We weten immers dat de waarheid hen nóg vrijer zal maken (vgl. Joh. 8,32). Daarom, zonder de vrijheid van anderen te ontkennen, zijn we bereid alles te doen wat in onze macht ligt om hen te helpen, terwijl we onszelf ook openstellen om van hen te leren. Zoals de Kerk leert: “Men moet echter de waarheid zoeken op de wijze, die eigen is aan de waardigheid van de menselijke persoon en aan haar sociale natuur, namelijk door een vrij onderzoek, door middel van onderricht of vorming, van uitwisseling van ideeën en dialoog, waardoor men aan elkaar de waarheid uiteenzet, die men heeft gevonden of meent te hebben gevonden, om zo elkaar te helpen bij het zoeken naar de waarheid. Is men eenmaal tot de kennis van de waarheid gekomen, dan moet men deze standvastig aanvaarden met een persoonlijke instemming.”[13] Onze zoektocht naar de waarheid is een diep persoonlijke keuze, geworteld in onze menselijke waardigheid en vrijheid. Maar we zijn hierin niet alleen: we hebben elkaar nodig—de dialoog, onze onderlinge verbondenheid en de vrije begeleiding van anderen helpen ons om de waarheid steeds helderder te zien en te omarmen.

Kinderen van God

Naar aanleiding van Jezus’ woorden: “De waarheid zal u vrij maken.” (Joh. 8,32) zei Jozefmaria: “Wat is die waarheid die ons hele leven lang begin- en eindpunt van de weg der vrijheid aangeeft? Ik zal het (...) in het kort uiteenzetten. Wij zijn voortgekomen uit de handen van God, wij zijn door de Heilige Drie-eenheid uitverkozen, wij zijn de kinderen van die verheven Vader. (...) Vergeet het niet: wie niet weet dat hij of zij een kind van God is, kent zijn meest innerlijke waarheid niet (...).”[14]

Dit is onze diepste identiteit—een waarheid die verder reikt dan welke overtuiging of mening dan ook. Onze meningsverschillen worden relatief in het licht van deze fundamentele zekerheid, die ook geldt voor de persoon met wie we

in gesprek zijn. Wanneer we deze waarheid in ons leven laten doorklinken en doorgeven, doen we dat in de geest van Christus, zoals Hij ons heeft geleerd.

Door op deze manier in dialoog te treden, groeien we steeds meer in verbondenheid met Christus, die—omdat Hij God is—oneindig vrij was. Niet omdat Hij tussen goed en kwaad moest kiezen, maar omdat Hij het goede volmaakt kende en ernaar handelde. De engelen en heiligen gingen ons voor op deze weg van ware vrijheid, ieder met zijn eigen karakter, smaak, talenten en roeping, allen verenigd in hun liefde voor God en de naaste.

Het is mogelijk dat je iemand hebt ontmoet die weigerde naar je te luisteren. Of deze persoon deed alsof hij of zij luisterde, maar was in werkelijkheid ongeduldig, wachtend tot je eindelijk zou stoppen met praten, zich voorbereidend als een leeuw die op het punt staat elk van je argumenten stuk voor stuk te verscheuren. Misschien voelde je de spanning toenemen, je hart begon sneller te kloppen, en de druk in je borstkas groeide. Je voelde de drang om te schreeuwen en je standpunt te verdedigen. De persoon met wie je in gesprek was, was misschien agressief of maakte het onderwerp persoonlijk. Waarschijnlijk was het laatste wat je wilde doen begrip tonen. Maar ware naastenliefde vereist begrip, zelfs in de meest uitdagende omstandigheden, want dit begrip is een getuigenis van Gods liefde voor de ander.

Als je voelt dat dit buiten je bereik ligt, dan heb je gelijk. Zoals Jezus zegt: “Als gij bemint wie u beminnen, wat voor recht op dank hebt ge dan? Ook de zondaars beminnen wie hen liefhebben. Als gij weldoet aan wie u weldaden bewijzen, wat voor recht op dank hebt ge dan? Dat doen de zondaars ook.” (Luc 6, 32-33). Het is vanzelfsprekend om in dialoog te gaan met degenen die denken zoals wij, en om te luisteren naar degenen die naar ons luisteren. Maar begrip hebben, vooral wanneer dat moeilijk is, is soms een bovennatuurlijke daad. Het is een teken dat God in ons, Zijn instrumenten, werkt en Zijn tederheid en genegenheid tot uitdrukking brengt. “Want Hij is immers ook goed voor de ondankbaren en slechten.” (Luc 6, 35). Door anderen te behandelen naar hun waardigheid als kinderen van God, worden wij zelf “zoon van de Allerhoogste” (Luc 6, 35).

[1] Benedictus XVI, homilie bij de mis ter gelegenheid van het begin van het Petrusambt, 24 april 2005.

[2] Tweede Vaticaans Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes*, nr. 19.

[3] Boodschap paus Franciscus ter gelegenheid van de 48ste Wereldcommunicatiedag, 1 juni 2014.

[4] Fernando Ocariz, Afsluitende toespraak op het XI congres voor Kerkelijke Communicatiebureaus, 19 april 2018.

[5] Conferentie van Katholieke Bisschoppen van de Verenigde Staten, *Economische rechtvaardigheid voor iedereen*, 1986, nr. 28.

[6] Heilige Jozefmaria, *Gesprekken*, nr.98.

[7] Tweede Vaticaans Concilie, verklaring over de godsdienstvrijheid *Dignitatis Humanae*, nr. 2.

[8] Heilige Jozefmaria, *Gesprekken*, nr.12.

[9] *Ibid.*

[10] Tweede Vaticaans Concilie, pastorale constitutie *Gaudium et spes*, nr. 75.

[11] Heilige Jozefmaria, "De rijkdom van het geloof", ABC, Madrid, 2 november 1969.

[12] *Ibid.*

[13] Tweede Vaticaans Concilie, verklaring over de godsdienstvrijheid *Dignitatis Humanae*, nr. 3.

[14]

Heilige Jozefmaria, *Vrienden van God*, nr. 26

[Terug naar inhoud](#)

Ga en doe hetzelfde (V): Dankbare kinderen

De schepping

Het begin van het boek Genesis benadrukt Gods universele en absolute macht, omdat Hij als enige heerschappij heeft over alles en deze aanwendt om leven te scheppen. Binnen de schepping vertrouwt God het eerste mensenpaar, geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis, de taak toe om de aarde te onderwerpen en heerschappij uit te oefenen over alle levende wezens (vgl. Gen 1:26-29).

Het Hebreeuwse woord voor beeld dat hier wordt gebruikt, betekent niet alleen afbeelding of voorstelling, maar verwijst ook naar de beelden van goden die in tempels werden geplaatst (vgl. Ezech 7:20; 16:17; 2 Kon 11:18; Num 33:52). Net zoals koningen in die tijd beelden van zichzelf oprichtten om hun heerschappij over verre gebieden te markeren, werd Adam op aarde geplaatst als het beeld van God—de vertegenwoordiger van Zijn soevereiniteit.

In het tweede scheppingsverhaal krijgt Adam de verantwoordelijkheid om de dieren een naam te geven. Het toekennen van namen betekent meer dan alleen een aanduiding; het plaatst het benoemde binnen een orde en bepaalt zijn plaats in de wereld. Daarmee neemt Adam deel aan Gods gezag en wordt hij aangesteld als Zijn vertegenwoordiger op aarde, heersend in naam van de goddelijke soeverein.

Opmerkelijk is dat God de namen die Adam aan de schepselen geeft, aanvaardt. Dit onderstreept dat de mens daadwerkelijk heerschappij uitoefent over de schepping. Die heerschappij brengt een diepe verantwoordelijkheid met zich mee: het lot van de kosmos is onlosmakelijk verbonden met de menselijke vrijheid, overeenkomstig het oorspronkelijke scheppingsplan.

Hoewel het scheppingsverhaal en het idee dat de heerschappij van de mens voortkomt uit en deelneemt aan Gods heerschappij misschien ver verwijderd lijken van de dagelijkse realiteit van de christen, onthult de Schrift een diepere waarheid. Zoals gesteld wordt: “In Israëls geloofsbelijdenis is de bevestiging dat God Schepper is niet zozeer de uitdrukking van een theoretische overtuiging; dit staat ook gelijk met het vatten van de oorspronkelijke draagwijdte van Gods onbaatzuchtig en barmhartig optreden voor de mens. God schenkt in feite in vrijheid het zijn en het leven aan al wat bestaat.”^[1]

Het principe van de goddelijke schepping – herhaaldelijk benadrukt in de Heilige Schrift, met name in Genesis – biedt ons een sleutel om de werkelijkheid te begrijpen en ernaar te handelen: een houding van dankbaarheid, geworteld in de belangeloze liefde van God.

“Ik dank u, Vader”

Dankbaarheid is de bereidheid om het ontvangen goede te erkennen en erop te antwoorden. Het is echter meer dan alleen een gevoel van waardering of erkenning; het vraagt om een concreet antwoord dat zich uit in woorden en daden. Ware dankbaarheid houdt in dat men het ontvangen geschenk erkent en zich geroepen voelt om ernaar te handelen.

In het Evangelie vinden we talloze voorbeelden van mensen die welwillend tegenover Jezus stonden. Van degenen die voor zijn familie in Bethlehem zorgden —zoals de herders en de Wijzen— tot degenen die hem bijstonden op de weg naar Golgota, zoals Simon van Cyrene, de Goede Dief, Jozef van Arimathea, Nicodemus en de vrouwen die Maria vergezelden. Zij waren mensen die een blik, een glimlach of een dankbaar woord van Jezus ontvingen.

In het Evangelie richt Jezus zijn meest sprekende dankwoord tot zijn Vader: “Ik prijs U, Vader, Heer van hemel en aarde, omdat Gij deze dingen verborgen hebt gehouden voor wijzen en verstandigen, maar ze hebt geopenbaard aan kleinen.” (Mt 11,25). “Deze dingen”, de wijsheid van God die Jezus ons onderwijst, zijn – net als de schepping – een vorm van kennis over God en de wereld die voor iedereen toegankelijk is. Het is een taal die het best begrepen wordt door de “kleinen”: zij die met eenvoud en zonder vooroordelen naar de wereld kijken, en beseffen dat alles een gave is.

Een dankbare blik en een dankbaar hart

Zoals het Compendium van de Sociale Leer van de Kerk ons herinnert: “De houding die de omgang van de mens met de schepping moet kenmerken, is er in essentie één van dankbaarheid en waardering: de wereld openbaart immers het mysterie van God die de wereld heeft geschapen en hem ondersteunt. [...] De wereld toont zich voor de ogen van de mens als spoor van God, als de plaats waar zijn creatieve, door de voorzienigheid bepaalde en verlossende kracht zich ontvouwt.”[2]

Christenen zijn, vanuit hun geloof in de schepping en hun dankbaarheid, geroepen om hun handelen te baseren op de dankbare aanvaarding van goddelijke gaven. De mens is vrij om te kiezen: hij kan een houding van autonomie aannemen, waarbij hij God buitensluit, of hij kan de werkelijkheid erkennen als een geschenk, wat zijn afhankelijkheid van God verdiept.

In het eerste geval worden dingen gezien als objecten die we naar wens manipuleren en bezitten. In het tweede geval worden ze benaderd als gaven: ontvangen, bewonderd, begrepen, gewaardeerd, gedeeld en vooral teruggegeven aan God, van wie ze afkomstig zijn. Elke menselijke keuze, hoe klein of alledaags ook, is uiteindelijk een uitdrukking van dankbare aanvaarding of afwijzing van Gods gaven.

Tal van dagelijkse voorbeelden illustreren dit: het vieren van een speciale gelegenheid met familie en vrienden, het behalen van een succes op het werk, de kans om een nieuwe ervaring op te doen of het plezier van het delen van een talent... Goddelijke geschenken omvatten immers alles wat we ontvangen, van het materiële universum tot onze relaties met anderen.

De dankbare aanvaarding van Gods gaven wordt het meest zichtbaar in de erkenning van de ander als een geschenk. De mens is ‘gemaakt naar het beeld en de gelijkenis van God’ (Gen 1,26), geschapen om in gemeenschap te leven (vgl. Gen 2,20.23) en geroepen om de aarde te beheren (vgl. Gen 1,26.28-30). Vanaf het begin is hij bestemd voor een sociaal leven: “God schiep de mens niet als een ‘solitair wezen’, maar wilde dat hij een ‘sociaal wezen’ was. Het sociale leven is daarom niet iets uiterlijks van de mens: hij kan slechts groeien en zijn roeping verwezenlijken in relatie met anderen.”[3] Dankbare aanvaarding van de ander houdt dan ook in, dat we zorg dragen voor elkaar en het algemeen welzijn bevorderen.

Anderen verwelkomen als een geschenk: een uitnodiging tot het algemeen welzijn

Paus Franciscus herinnert ons eraan dat integrale ecologie — een concept dat niet alleen de zorg voor de schepping omvat in haar natuurlijke, maar ook in haar menselijke en sociale dimensies — onlosmakelijk verbonden is met het algemeen welzijn. Dit principe vormt een centraal en verbindend element binnen de sociale ethiek. Onze inzet voor het behoud van de schepping is des te authentieker wanneer deze gericht is op het bevorderen van het algemeen welzijn, dat wordt gedefinieerd als: “Het totaal van die sociale voorwaarden, waardoor zowel groepen als individuen hun eigen volmaaktheid vollediger en sneller kunnen bereiken.”[4] Met andere woorden, integrale ecologie staat in dienst van een integrale en duurzame menselijke ontwikkeling.

Wanneer we de problemen van anderen of onze gemeenschap tegenkomen, moeten we ons als christenen betrokken voelen en actief handelen. We worden geroepen om met verantwoordelijkheid en vrijgevigheid te reageren, met als doel het welzijn van iedereen. Het algemeen welzijn is geen abstract begrip, maar een concrete opdracht: een oproep aan alle leden van de samenleving om samen te werken, hun eigenbelang te overstijgen en bij te dragen volgens hun talenten.

Dit vraagt om een houding die verder kijkt dan persoonlijke belangen en zich richt op een groter geheel, geleid door naastenliefde. Dit uit zich in openheid naar anderen en in het vermogen om de verschillende aspecten van de samenleving – familiaal, sociaal, politiek, cultureel en technisch – in harmonie te brengen.

De kern van dit perspectief is het besef van de oneindige waardigheid van elke mens, ongeacht de omstandigheden. Daarom moet de orde der dingen in dienst staan van de mens, en niet andersom. Zoals Jezus zei: “De sabbat is er voor de mens, niet de mens voor de sabbat” (Mc 2,27). Een samenleving die deze orde erkent, gebouwd op waarheid en bezielde door naastenliefde, streeft ernaar de mens op elk niveau te dienen.

Een van de grote uitdagingen van onze tijd is de impact van technologie. We kunnen de tekenen des tijds niet negeren, nu sociale relaties steeds complexer worden door de snelheid en het gemak van communicatie, transport en andere technologische middelen. Deze innovaties brengen nieuwe levensstijlen en vormen van interpersoonlijk contact met zich mee, maar gaan ook gepaard met een zekere dubbelzinnigheid. Technologische vooruitgang biedt zowel kansen als risico's voor menselijke waardigheid en ontwikkeling.

De invloed van innovatie kan leiden tot solidariteit of juist tot conflicten en verdeeldheid, afhankelijk van hoe we ermee omgaan. Ze kan bijdragen aan diepere menselijke verbondenheid of juist aan oppervlakkigere relaties; aan leren en groei of aan afhankelijkheid; aan uitbuiting van het individu of juist aan nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden.

Ware vooruitgang betekent dat we technologie verwelkomen met respect voor de mens zelf – niet alleen als doel, maar ook in de middelen die we gebruiken. Dit vraagt om een ethische benadering die verder gaat dan efficiëntie en de menselijke waardigheid vooropstelt.

Samen bouwen aan het algemeen welzijn

Ieder van ons heeft de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan het algemeen welzijn. We zijn geroepen om datgene te geven wat alleen wij kunnen bieden, want niemand anders kan onze plek innemen. Dit vraagt om een actieve houding, in contrast met passiviteit, gemakzuchtige onverschilligheid of een individualisme dat alleen het eigen welzijn nastreeft. Het betekent een voortdurende inzet en de bereidheid om ons leven soms te bemoeilijken, juist om een klimaat van verbondenheid te bevorderen. “Want zich gedwongen voelen samen te leven is één ding, maar het waarderen van de rijkdom en schoonheid van het gemeenschappelijk leven dat gezocht en gecultiveerd dient te worden, is iets geheel anders.”[5]

Het algemeen welzijn wordt concreet zichtbaar in het dagelijkse handelen van iedere burger. Sociale omstandigheden ontstaan door persoonlijke relaties en werk, die kunnen bijdragen aan – of juist afbreuk doen aan – een gezonde, rechtvaardige en dienstbare samenleving. Deze omstandigheden hangen vaak samen met fundamentele mensenrechten, zoals toegang tot voedsel, huisvesting en vervoer. Daarom is het essentieel dat we onze dagelijkse taken met toewijding, vaardigheid en passie vervullen.

Hoe doen we dat? Door onszelf goed te informeren en een dieper bewustzijn te ontwikkelen van de wereld om ons heen, zonder te vervallen in berusting onder het excuus dat onze daden weinig invloed hebben. Christus zelf laat zien hoe kleine daden – voeden, water geven, kleden – van grote betekenis zijn wanneer ze worden gedaan voor de meest kwetsbaren: “Mijn kleinste broeders en zusters” (vgl. Mt 25,31-46).

Het leergezag van de Kerk heeft christenen altijd opgeroepen om actief deel te nemen aan het openbare leven en daarin verantwoordelijkheid te nemen. Het besef dat we een grotere gemeenschap nodig hebben, zou ons moeten aansporen om samen te werken en zo het algemeen welzijn beter te bevorderen. In dit licht geeft Jezus ons het voorbeeld van de barmhartige Samaritaan (vgl. Luc 10, 25-37), die ons door zijn daden laat zien dat “het bestaan van ieder van ons verbonden is met dat van anderen: het leven is geen voorbijgaand moment, maar een moment van ontmoeting”. [6]

Hieruit blijkt wat we de intrinsieke dimensie van het algemeen welzijn kunnen noemen: het draait om goed leven in gemeenschap. Met andere woorden, het is niet genoeg om goed te doen voor anderen; we moeten goed willen doen mét anderen. Solidariteit reikt verder dan individuele verantwoordelijkheid voor een bepaalde taak. Het wekt een diep verlangen op om samen te zijn, samen te

werken en elkaar te helpen om gemeenschappelijke doelen te bereiken. De kracht van deze visie ligt in het besef dat het algemeen welzijn niet louter afhangt van externe voorwaarden, maar juist wordt gevormd en verdiept door relaties waarin zowel individueel als sociaal welzijn tot bloei komt.

De som van vele kleine dingen

Het besef van samenzijn is op zichzelf al een waardevol goed, omdat het een omgeving schept waarin persoonlijke tekortkomingen en fouten met steun en hulp overwonnen kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan een gemeenschap die zich verenigt na een natuurramp om mensen en hun omgeving te redden. Ondanks pijn, lijden en vermoeidheid ontstaat er een diepe, gedeelde dankbaarheid en de voldoening van samen iets goeds te hebben gedaan. De uitdaging is om deze intensiteit van verbondenheid niet alleen in crisissituaties, maar elke dag opnieuw te ervaren.

Toch is het niet altijd makkelijk om het goede dat anderen voor ons doen te blijven zien. We hebben vaak de neiging vooral voor onszelf te zorgen, gunsten te vragen of te verlenen, terwijl we steeds afwegen wat ons verschuldigd is en wat niet.

Het streven naar het intrinsieke algemeen welzijn vraagt om een vorming die ons in staat stelt de logica van onbaatzuchtigheid in relaties, barmhartigheid en gemeenschap te omarmen. Zoals treffend wordt verwoord: “We krijgen de ruimte die we nodig hebben voor medeverantwoordelijkheid bij het creëren en invoeren van nieuwe processen en veranderingen. Laten we actief deelnemen aan de vernieuwing en ondersteuning van onze gewonde samenlevingen. Vandaag beschikken we over een geweldige kans om ons aangeboren gevoel van broederlijkheid te tonen, om barmhartige Samaritanen te zijn die de pijn van andermans problemen op zich nemen, in plaats van nog meer haat en wrok aan te wakkeren. Net als voor de toevallige reiziger in de parabel volstaat het pure en eenvoudige verlangen om een volk, een gemeenschap te zijn, constant en onvermoeibaar in de poging om wie gevallen is helpen op te staan, te integreren en te includeren. [...] Laten wij van onze kant het goede koesteren en onszelf ten dienste stellen.”[7]

Vrijgevigheid en dankbaarheid gaan daarbij hand in hand. Ze geven richting aan onze relaties met anderen en vinden hun fundament in onze relatie met God—een relatie van dankbare en verantwoordelijke kinderen.

Het boek Genesis openbaart dat de mens geroepen is om hoeder en medeschepper van de schepping te zijn, een gedeelde heerschappij uit te oefenen die hij van God, de enige ware heerser, heeft ontvangen. Alles wat we hebben, komt van Hem, en we kunnen Hem daar nooit genoeg voor danken. Toch is wat ons is toevertrouwd van grote waarde: door een houding van dankbare aanvaarding van Gods gaven erkennen we hun betekenis en worden we geroepen om de schepping te verzorgen, te ontwikkelen en te verrijken.

Deze dankbaarheid reikt verder dan alleen de schepping; ze strekt zich uit tot het aanvaarden van anderen als gaven en vertaalt zich in actieve deelname en verantwoordelijkheid bij het bouwen aan het algemeen welzijn. Dit geldt zowel in onze dagelijkse relaties als in publieke betrokkenheid, en vooral in het samen goed doen met en voor anderen. Zo vervullen we onze roeping als sociale wezens, versterken we de banden van broederschap en dragen we bij aan de groei en ontwikkeling van anderen.

[1] Compendium van de sociale leer van de Kerk, nr. 26.

[2] Compendium van de sociale leer van de Kerk, nr. 487.

[3] Compendium van de sociale leer van de Kerk, nr. 149.

[4] Compendium van de sociale leer van de Kerk, nr. 164.

[5] Paus Franciscus, *Humana Communitas*, nr. 6.

[6] Paus Franciscus, Video boodschap in TED 2017 in Vancouver (26 april 2017): L'Osservatore Romano (27 april 2017), p. 7.

[7] Paus Franciscus, *Fratelli tutti*, nr. 77.

[Terug naar inhoud](#)

2026 Oficina de Comunicación del Opus Dei

www.opusdei.org